

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

σελ. 4

σελ. 8

σελ. 13

σελ. 22

σελ. 24

3

Γνώμη

Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον: "Δύο όψεις του ίδιου νομίσματος"
 Του Γιάννη Πολυχρονόπουλου, Προέδρου του Συλλόγου "Οι Φίλοι του Αρχαιολογικού
 Μουσείου, Αρχαιολογικών χώρων και Μνημείων Πειραιά"

4

Αρχιτεκτονικά

Ο Αρχιτέκτονας Ιωάννης Λαζαρίμος
 Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

8

Αρχαιολογικά

Κακά παιδιά και ροζ σκάνδαλα στην Αθήνα του 4ου αιώνα
 Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

13

Εκθεσιακά

Περιοδική Έκθεση "ΙΔΕΑ - Αρχαία Ελληνική Επιστήμη και Τεχνολογία"
 Αναδημοσίευση από τον ιστότοπο: www.noesis.edu.gr

16

Ιστορικά

Οι Ναυταθλητικοί Όμιλοι Πειραιά και η θεμελιώδης συμβολή τους στη δημιουργία
 και διάδοση των ναυτικών αθλημάτων στην Ελλάδα
 Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.

18

Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον κόσμο

Επιμέλεια: Κωστής Μανωλάκης

20

Ματιές στην Πειραική ιστορία

Τελετές βασιλικές και προς τιμήν ξένων στον Πειραιά του 1836-1837
 Του Δημήτρη Κρασονικολάκη, Αντιπροέδρου Φιλολογικής Στέγης Πειραιά
 Προέδρου Ινστιτούτου Πειραικών Μελετών

23

Βιβλιοπαρουσίαση

Επιμέλεια: Γεράσιμος - Νικολάου Μπουγά

24

Εν τέλει... Σχολιογραφικά**"ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ"**

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου "ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ"
 Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

• ΚΩΔ. ΕΝΤΥΠΟΥ 035702 • Τεύχος 56 - Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2016

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
 Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
 Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 Πύλης 75-79, 185 33 Πειραιάς
 Τηλ.: 210-4121935

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
 ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
 Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
 απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
 Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
 Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ"

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31

Βιβλιοπωλεία:

- ΑΙΓΗΙΣ: Βασ. Γεωργίου Α' 11, Πειραιάς
- ΒΙΒΛΙΟΤΟΠΙΑ: Εθνικής Αντιστάσεως 23, Πειραιάς
- ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ: Καραολή & Δημητρίου 43, Πειραιάς
- ΣΤΑΧΥ: Πραξιτέλους 121 και Τσαμαδού 57

του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου
"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"

Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον: "Δύο όψεις του ίδιου νομίσματος"

Η ευρύτερη έννοια του περιβάλλοντος περιλαμβάνει το φυσικό περιβάλλον και το ανθρωπογενές ή πολιτιστικό περιβάλλον. Έτσι φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος και γι' αυτό πρέπει να αντιμετωπίζονται ενιαία. Εξάλλου στην πράξη αλληλοκαθορίζονται και αλληλοεπηρεάζονται. Αυτή η αμφίδρομη σχέση πρέπει να είναι «παρούσα» και στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων που προκύπτουν από την οικολογική κρίση.

Οι σύγχρονοι προβληματισμοί για την περιβαλλοντική προστασία και την αειφόρο ανάπτυξη αναγκαστικά επεκτείνονται και στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ιδιαίτερα η ανάπτυξη και η προστασία των αρχαιολογικών χώρων, οι περισσότεροι των οποίων βρίσκονται σε μοναδικά ελληνικά τοπία μας επιβάλλουν να δράσουμε και να λειτουργήσουμε με ενιαίο τρόπο.

Δίπλη – δίπλη συνυπάρχουν και «συνομιλούν» τα υπέροχα αρχαία μνημεία με τα μνημεία της φύσης. Η αισθητική του αρχαίου κάλλους των μνημείων και της φύσης που τα περιβάλλει είναι αξεχώριστη. Το Δελφικό τοπίο π.χ. είναι αξεχώριστο από το υπέροχο φυσικό περιβάλλον, το ίδιο η Ακρόπολη με τον ιερό βράχο, η αρχαία Ολυμπία με τον Κράνιο λόφο.

Η μεγάλη ποικιλοπλοκότητα που συναντάμε στην ελληνική φύση μαζί με τους θησαυρούς της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής και της γλυπτικής τέχνης, προσφέρουν στη χώρα μας ένα μοναδικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Αυτό όμως το πλεονέκτημα δεν πρέπει να το αφήσουμε να χαθεί εξαιτίας της έλλειψης συντήρησης των μνημείων, ή καταστροφών του φυσικού τοπίου, ή αρνητικής επίδρασης της ρύπανσης. Ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις που έχουν αρχαιότητες. Τα υλικά της που άντεξαν αιώνες ή τα είχε κρύψει η ελληνική γη, δεν θα τα αφήσουμε τώρα να κινδυνεύσουν από την καταστροφή του σύγχρονου βιομηχανικού πολιτισμού.

Η οικολογική κρίση στις μέρες μας έχει προσλάβει πλέον οριακό χαρακτήρα. Τα φαινόμενα του θερμοκηπίου και των παρενεργειών της κλιματικής αλλαγής επιβάλλουν στην ανθρωπότητα να αφυπνιστεί και να πάρει δραστικά μέτρα πριν πάρουν όλη αυτά ανεπίστρεπτο χαρακτήρα.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται τεχνολογίες

περιβάλλοντος που δίνουν ελπίδα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η επιτυχής αντιμετώπιση της τρύπας του όζοντος. Την προστασία του περιβάλλοντος δεν πρέπει να την εκλάβουμε ως κόστος, αλλ' ως επένδυση. Επένδυση για μια βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη. Με λίγα λόγια δεν μπορεί να στηριχτεί σήμερα καμία ανάπτυξη χωρίς να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η περιβαλλοντική αλληλία και η πολιτιστική της διάσταση.

Όλα εκείνα που μεταφέρονται με την αλληλοδιαδοχή των γενεών, ως πληροφορία, ως γνώση, ως βίωμα, ως νοοτροπία, ως μύθος, όλα εκείνα που περιγράφονται με την έννοια κουλτούρα και είναι συστατικά του πολιτισμού που χαρακτηρίζει ένα έθνος, με την ιδιαίτερη ταυτότητά του, είναι στοιχεία που επιδρούν και καθορίζουν την ανάπτυξή του.

Σήμερα καλούμαστε να λειτουργήσουμε με σωφροσύνη και μέτρο μακριά από τα ακραία καταναλωτικά πρότυπα που στηρίζονται στην σπατάλη των φυσικών πόρων και στην εξάντληση των ενεργειακών πηγών. Καλούμαστε να μελετήσουμε και να εφαρμόσουμε εναλλακτικά πρότυπα που θα προστατεύουν το φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, αποτρέποντας την ερημοποίηση ολόκληρης περιοχής με την καταστροφή των δασών και τη μόλυνση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Τα ζητήματα αυτά δεν είναι μόνο ή κυρίως θέμα των κυβερνήσεων, είναι ζητήματα των ίδιων των πολιτών. Ίσως η σοβαρότερη παράμετρος είναι η αλληλαγία στάσης και τρόπου ζωής απέναντι στη φύση, και το περιβάλλον. Η οικολογική αντίληψη και η ενεργητική στάση με υπεύθυνο τρόπο στα ζητήματα της καθημερινότητας θα μας δώσει ένα αληθινό πρότυπο συμπεριφοράς. Εκεί ίσως βρίσκεται και η μεγάλη ελπίδα για την αειφορία στο περιβάλλον και στον πολιτισμό.

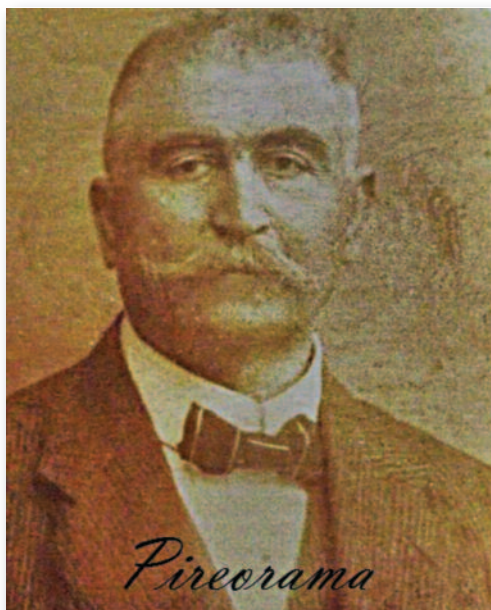
Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΖΑΡΙΜΟΣ

Ο (ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΣ) ΠΕΙΡΑΙΩΤΗΣ ΑΝΤΙΖΗΛΟΣ ΤΟΥ ΤΣΙΛΛΕΡ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ Αρχιτέκτονα Μηχανικού Ε.Μ.Π.
Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

Ο Ιωάννης Λαζαρίμος (Εικ. 1) γεννήθηκε στον Πειραιά το 1849 και πέθανε το 1912 (ή 1914), αλλήλ καταγόταν από την Ύδρα και μάλιστα από γνωστή οικογένεια μηχανικών, εκπροσώπων του πνεύματος και της ναυτοσύνης. Όπως και ο ίδιος, πρόγονοι και απόγονοί του υπήρξαν σημαντικές παρουσίες στην ιστορία της πόλης του Πειραιά και των νήσων πηλοσίον αυτού. Συγκεκριμένα ο Ιωάννης Λαζαρίμος αποτελεί ένα από τους εμβληματικότερους οραματιστές του χαρακτήρα του νεότερου Πειραιά κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Έναν χαρακτήρα που εξέφρασε μέσα από τα πολυάριθμα έργα του στην πόλη. Για πολυάριθμους, η αλληλοποίηση αυτού του οράματος από τις μετέπειτα γενιές είναι και ο λόγος που δεν του αποδίδεται η αναγνώριση που αρμόζει σε έναν επαγγελματία του διαμετρήματός του.

Σπούδασε Χωρομετρία στην Αθήνα. Ακολούθησαν σπουδές Αρχιτεκτονικής στη Σχολή Καλών Τεχνών του Παρισιού και συνέχεια των σπουδών του στη Γερμανία. Στην Ελλάδα και τον Πειραιά επέστρεψε όταν ήταν 28 ετών, οπότε και ξεκίνησε την επαγγελματική του σταδιοδρομία ως προσωρινός Μηχανικός του Δήμου Πειραιά και αργότερα ως Δημοτικός Μηχανικός. Η σταδιοδρομία του πέραν του Δήμου περιλαμβάνει αξιοσημείωτο συγγραφικό έργο, τη θητεία του ως κα-

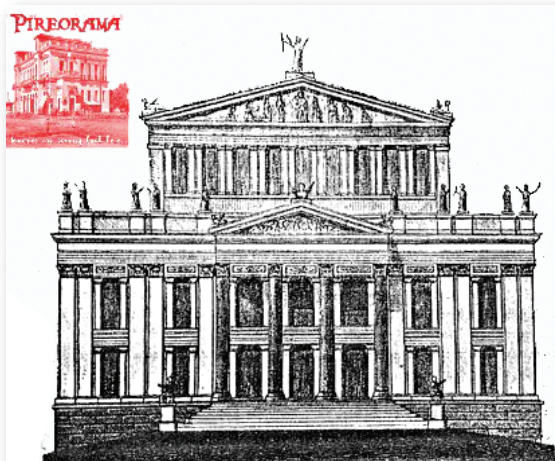

Εικ. 1 - ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΖΑΡΙΜΟΣ (Pireorama)

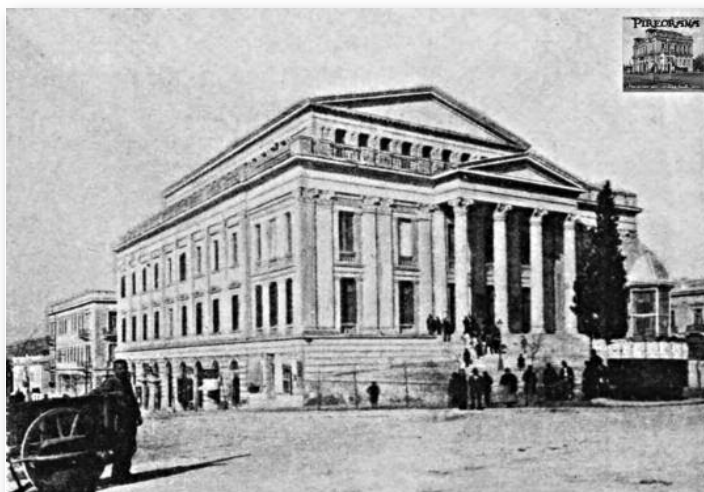
θηγητή Ανωτέρων Μαθηματικών στη Σχολή Ευελπίδων και στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων αλλήλ και καθηγητή στο Σχολεῖον Καλών Τεχνών (πρόδρομο του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου) από το 1878 έως τον θάνατό του, κατά την οποία διετέλεσε και προσωρινός διευθυντής του, μετά το θάνατο του καθηγητή Αναστασίου Θεοφιλά. «Ο Ιωάννης Λαζαρίμος υπήρξε εξαιρετός και πολύπλοκος διάνοια. Ως καθηγητής του Πολυτεχνείου ανύψωσε το μάθημα της Τοπογραφίας εις επιστημονικήν στάθμην, διδάξας και τον Υπολογισμόν των Πιθανοτήτων και συνετέλεσεν ως υποδιευθυντής εις την εμπέδωσιν και οργάνωσιν των σπουδών...», αναφέρει μεταξύ άλλων στο βιβλίο του «Ιστορία του Εθνικού Μετσόβειου Πολυτεχνείου», ο Κώστας Μπίρης, Αθήνα 1957, σελίδα 517. Ως εξέχων μα-

θηματικός συνέγραψε την μελέτη για τον «Διαφορικό και Ολοκληρωτικό Λογισμό»

Τα έργα που εκπόνησε για το Δήμο Πειραιά αποτελούν ακόμα και σήμερα, περίπου 100 χρόνια μετά το θάνατό του, τα κομμάτια της πόλης των οποίων η λειτουργικότητα και ο χαρακτήρας εξέφραζαν τον αστικό ιστό σαν σύνολο και όχι σαν ακατανόητο παζλ. Όταν παρατηρούνται στον χρόνο κατασκευές τους, διαφαίνεται ξεκάθαρα το όραμα και ο στόχος του αρχιτέκτονα. Σήμερα βρίσκονται διάσπαρτα και εγκλωβι-

Εικ. 2 - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΡΟΤΑΣΗ ΛΑΖΑΡΙΜΟΥ 1894 (Pireorama)

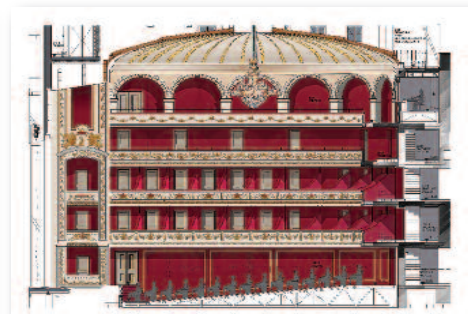
Εικ. 3 - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 1896 (Pireorama)

Εικ. 4 - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 1930
(Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ)

Εικ. 5 - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΗΜΕΡΑ

Εικ. 6-ΤΟΜΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
(Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ)

σμένα ανάμεσα σε κακοφωνίες και κακοτεχνίες της πόλης, όμως η ίδια τους η ύπαρξη τόσα χρόνια μετά την κατασκευή τους αποτελεί απόδειξη για τις σταθερές βάσεις της δημιουργίας τους.

Κατά την περίοδο της συνεργασίας του με το Δήμο και της υπηρεσίας του προς την πόλη και τους κατοίκους της εκπόνησε πάρα πολλά έργα με σημαντικότερο το πρόσφατα ανακαινισμένο και παραδομένο **Δημοτικό Θέατρο Πειραιά** (Εικ. 2,3,4,5,6,7), το τελευταίο απομείνον σύμβολο και διαχρονικό σημείο αναφοράς του Πειραιά, το σπουδαίο, επιβλητικό νεοκλασικό κώσημα, το οποίο, κατά τους ειδικούς, είναι ανώτερο από το Εθνικό Θέατρο της Αθήνας (έργο του Ερνέστου Τσίλλερ). Εμπνευσμένο από το Θέατρο του Ωδείου (Theatred' Odeon), γνωστό ως «Όπερα του Παρισιού», είναι ένα πρωτοποριακό έργο του Ευρωπαϊκού Νεοκλασικισμού. Ανεγέρθη με πρωτοβουλία του Δημάρχου Πειραιά και βιομήχανου Τρύφωνα Μουτσοπούλου. Θεμελιώθηκε στις 24/06/1884 από το Δήμαρχο Πειραιά Α. Σκυλίτση-Ομηρίδη και εγκαινιάστηκε στις 09/04/1895.

Η σύνθεση των όγκων του Δημοτι-

κού Θεάτρου είναι αποτέλεσμα αισθητικών κριτηρίων και οργανικής έκφρασης των διαφορετικών λειτουργιών, με ιδιαίτερη φροντίδα στην πλαστική και μορφολογική ανάδειξη των εξωτερικών επιφανειών του συμπαγούς κτηρίου. Ο Ι. Λαζαρίμος «έλαβε τη σύλληψη των καθαρών όγκων με τα δύο κυρίαρχα στοιχεία, το επιβλητικό πρόπυλο της εισόδου και την αετωματική στέγη καθώς και τα επιμέρους νεοκλασικά, μορφολογικά στοιχεία από το Γερμανικό Νεοκλασικισμό» (Ν. Χαρκιοθάνης, Αρχιτέκτων – προϊστάμενος ΔΑΝΣΜ)

Στην εσωτερική διακόσμηση ακολουθήσε το γαλλικό εκλεκτικισμό, εναρμονίζοντας στοιχεία από τη ρωμαϊκή, αναγεννησιακή και νεοκλασική τεχνοτροπία.

«Οι μεγάλες διαστάσεις του κτηρίου (47.00 μ. μήκος και 34.50 μ. πλάτος) εξασφάλισαν τη δυνατότητα να κατασκευαστεί, κατά τα γαλλικά πρότυπα, ένα θέατρο 1400 θέσεων, με πεταλό-

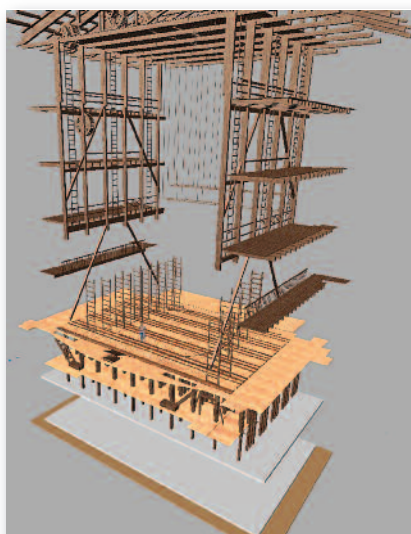
Εικ. 7 - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (Pireorama)

Εικ. 8 - ΞΥΛΙΝΟΣ ΘΟΛΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ)

Εικ. 9 - ΞΥΛΙΝΟΙ ΚΥΛΙΝΔΡΟΙ κλη (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ)

Εικ. 10 - ΣΚΗΝΙΚΑ (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ)

Εικ. 11 - ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
(ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΙΡΑΙΑ)

Εικ. 12 - ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ_
(Pireorama)

Εικ. 15 - ΑΓΙΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ+ΕΛΕΝΗ
ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ ΑΓΡΑΦΙΩΤΗ (Pireorama)

Εικ. 16 - ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΡΑΗ Pireorama)

Εικ. 17- ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΡΑΗ

Εικ. 13 - ΑΓΙΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ+ ΕΛΕΝΗ
(ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΙΡΑΙΑ)

σχημη πηλατεία, 23 εντυπωσιακά θεωρεία και με μια μοναδική σκηνή (20.50 μ. πλάτος, 16.20 μ. βάθος και 30 μ. ύψος) που, βάσει του μεγέθους και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της (διάταξη, τεχνικά χαρακτηριστικά και εξασρισμό) την καθιστούν ως ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της σκηνογραφίας στη χώρα μας. Παρότι δεν είχε την εμπειρία του Τσίλλη στο σχεδιασμό θεάτρων, το έργο του υπερέρχει σε πολλά σημεία. Η τεχνική κατάρτιση, η ευσυνειδησία και ο ορθολογισμός του Λαζαρίμου φανερώνονται στις λύσεις που έδωσε στην ασφαλή και γρήγορη εκκένωση του θεάτρου, στην διάταξη και τον εξοπλισμό της σκηνής, στο σωστό εξασρισμό της αίθουσας και στην άνετη εξυπηρέτηση ηθοποιών και θεατών» (Ελένη Φεσσά-Εμμανουήλ).

Διασώθηκαν και συνεχίζουν να λειτουργούν τα αναβατόρια, τα χειροποίητα τάμπουρα, τα οποία, από την κορυφή της στέγης και χάρη σε ένα πραγματικό «δάσος» δοκών και άλλων ξύλινων κατασκευών, ανεβοκατέβαζαν σκηνικά στα τρία διαφορετικά επίπεδα της σκηνής και των παρασκηνίων (Εικ. 8,9,10). Για την ευκολότερη εναλλαγή των σκηνικών χρησιμοποιήθηκαν ξύλινοι τροχοί αντί για τροχαλίες, καθώς και 16 ειδικές ράγες κύλισης. Αξιοθαύμαστες και οι πασαρέλλες, τέσσερις σε κάθε πλευρά των παρασκηνίων, με μηχανισμούς ανύψωσης των πλευρικών σκηνικών που διατηρήθηκαν σε πολύ καλή κατάσταση (Εικ. 10).

Εικ. 14 - ΑΓΙΟΙ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ+ΕΛΕΝΗ (Pireorama)

Έργα του Λαζαρίμου είναι και οι εκκλησίες του Αγίου Νικολάου και των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.

Ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου (Εικ. 11,12), «προστάτη και εφόρου των ναυτικών», θεμελιώθηκε το 1879 και ολοκληρώθηκε το 1902. Ο ναός ανήκει στον τύπο των σταυροειδών εγγεγραμμένων τετρακίωνων ναών με (διπλό) τρούλο και η μορφή του ακολουθεί τα πρότυπα του νεοκλασικισμού με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τα τρία μνημειώδη πρόπυλα στην δυτική, βόρεια και νότια όψη. Η κατασκευή του διπλού τρούλου ήταν τόσο τολμηρή, ώστε «κατά την κατασκευή του μικρού τρούλου, οι τεχνικοί φοβήθηκαν από το παράτολμο σχέδιο και ο ίδιος ο αρχιτέκτονας αναγκάστηκε να βρίσκεται όλο το διάστημα μαζί τους, εκεί ψηλά στα ικρίωματα», όπως περιγράφει ο ανηψιός του δικηγόρος Διον. Λαζαρίμος. Pireorama Ιστορίας και πολιτισμού.

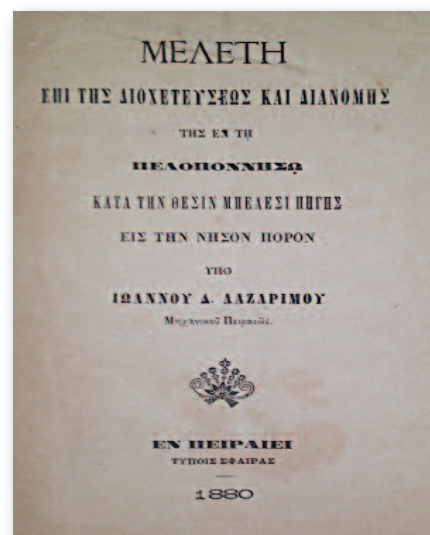
Ο ιερός ναός των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης (Εικ. 13,14,15) στην πηλατεία Αγ. Κωνσταντίνου είναι από τους μεγαλύτερους και ωραιότερους του Πειραιά. Θεμελιώθηκε το 1874 σε οικοπέδο του Χιώτη έμπορου Ηλία Βάβουλα, δίπλα στο τότε Λύκειο Αγραφιώτη και ολοκληρώθηκε το 1882. Ο τύπος του ναού είναι σταυροειδής βασιλική με τρούλο, ενώ εξωτερικά είναι εμφανής η επιρροή του νεοκλασικισμού που επικρατούσε τότε σε Ευρώπη και Ελλάδα. Μεγάλο μέρος της αργογράφησης του έγινε από τον σπουδαίο Έλληνα ζωγράφο, Ποιυχρόνη Λεμπέση. Μπροστά από τον ναό, ο σχεδιασμός της πηλατείας Κοραή (Εικ.

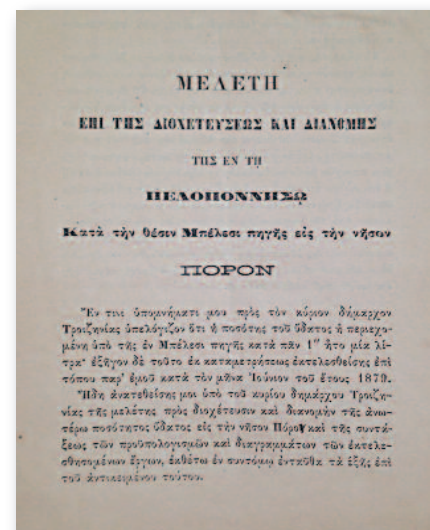
ΕΙΚ. 18 - ΖΑΝΝΕΙΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟ
1896

ΕΙΚ. 19 - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
(Pireorama)

ΕΙΚ. 20 - ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΠΟΡΟΥ (Γ.
ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ)

ΕΙΚ. 21 - 1η ΣΕΛΙΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΠΟΡΟΥ (Γ.
ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ)

ΕΙΚ. 22 - ΟΔΟΣ ΛΑΖΑΡΙΜΟΥ

16,17) είναι και αυτή έργο του Ι. Λαζαρίμου, όπως και πολλή αλληθες του Πειραιά.

Έργο του Λαζαρίμου είναι και το κτίριο του «ορφανοτροφείου Ελένης Ζαννή» (Εικ. 18), προς τιμή της Ελένης Ζαννή που κληροδότησε όλη της την περιουσία. Το αρχικό σχέδιο ήταν πολύ φιλόδοξο και μεγάλο και λόγω των περιορισμένων οικονομικών πόρων ανεγέρθηκε τμήμα του στην συμβολή των οδών Ευαγγελιστρίας και Νοταρά, και τέθηκε σε λειτουργία το 1877 (μία αίθουσα με 30 ορφανά).

Η διαμόρφωση του κεντρικού λιμένα Αθών, μπροστά από τον ηλεκτρικό σταθμό του Πειραιά, που πολλή φορές ονομαζόταν λανθασμένα Ζέας.

Στη θέση του σημερινού Δημαρχείου, υπήρχε το Γυμνάσιο του Πειραιά (Εικ. 19) (σχέδια με χρονολογία 3/10/1874) έργο κι αυτό του Λαζαρίμου, για το οποίο, ο ανιψιός του αρχιτέκτων Ανδριανός Λαζαρίμος, το 1949 επισημαίνει στην «Φωνή του Πειραιά» ότι «ενώ αναφέρονται πολλή ληπτομέρειες για το γήπεδο και το κτίριο, δεν αναφέρεται πουθενά το όνομα του κομψού, περίτεχνου και Ελληνικού ρυθμού δημοτικού σχολείου».

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η πρωτοποριακή για την εποχή της Μελέτη και

εκπόνηση του τεχνικού έργου της υδροδότησης του Πόρου (Εικ. 20,21) το 1880. Όπως φαίνεται στην μελέτη (πρωτότυπο τεύχος της οποίας μου διέθεσε από την προσωπική του συλλογή ο συλλέκτης Γεώργιος Βασιλακόπουλος, αρχιτέκτων) είναι εκπληκτική η λεπτομερής τεκμηρίωση με επί τόπου μετρήσεις για την ποιότητα και την παροχή ύδατος από την απέναντι πηγή Μπόλεις της Πελοποννήσου.

Όταν κανείς αναλογίζεται το τεράστιο έργο του Ι. Λαζαρίμου, πραγματικά μελαγχολεί για την «αναγνώρισή» του σήμερα και την λήθη του ονόματός του από τον κατάλογο των ευεργετών της πόλης του Πειραιά. Σίγουρα του χρωστάμε κάτι (πολύ) περισσότερο από το μικρό δρομάκι της περιοχής Ρετσίνα που φέρει το όνομά του (Εικ. 22), όταν σε πολλή μέρη του Πειραιά έχουν τιμηθεί ξένοι(!) και αλλοί με πολύ μικρή ή μηδαμινή προσφορά στον Πειραιά. Όπως ο Γάλλος ναύαρχος Τινάν, («Τινάνειος» κήπος μεταξύ Αγίας Τριάδας και Αγίου Σπυρίδωνα) που ως επικεφαλής της κατοχικής δύναμης που απέκλεισε τον Πειραιά, μας «δώρισε» το 1854 την χοιέρα που αφάνισε χιλιάδες Αθηναίους και Πειραιώτες τότε, αφήνοντας τους άρρωστους ναύτες του να αποβιβαστούν στον Πειραιά.

Πηγές:

- Pireorama ιστορίας και πολιτισμού (Ιωάννης Λαζαρίμος, Οικοτροφείο αρρένων Ελένης Ζαννή)
- ΥΠΠΟ – Δημοτικό Θέατρο Πειραιά (Μάριος Μιχαηλίδης)
- ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ τεύχος 44, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013
- ΙΕΡΟΙ ΝΑΟΙ – ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
- Ι. Λαζαρίμος: Μελέτη υδρεύσης Πόρου, 1880, συλλογή Γ. Βασιλακόπουλου
- Διαδίκτυο

ΚΑΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΡΟΖ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ 4ου ΑΙΩΝΑ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγου

τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Εικ. 1. Υπόδημα εταίρας με την επιγραφή στη σόλα «ακολουθώ με»

Εικ. 2. Παίκτες που διαπληκτίζονται σε καπηλειό της Πομπηίας. Ο ένας λέει «Ξέσι», ο άλλος απαντά «όχι τρία, δυάρες είναι!» (οι αριθμοί στα ελληνικά)

Εικ. 3. Στέψη του νικητή σε κοκορομαχία (ρωμ. ψηφιδωτό).

Η πόλη, η αρχαία όπως και η σημερινή, είναι το πλῆσιον μέσα στο οποίο πάντα θα πραγματώνεται, με τα καλά και τα κακά του, τα ωραία και τα άσχημα του, ένας διαφορετικός τρόπος ζωής, αυτός που - όχι τυχαία - ονομάζουμε πολιτισμό: για τον αρχαίο χωρικό αυτό σήμαινε νέους ορίζοντες επικοινωνίας, απεριόριστες και αδιανόητες δυνατότητες απασχόλησης, καμιά φορά και πλουτισμού, κυρίως όμως την ανάπτυξη - μέσα από την συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων για τα πράγματα της πόλης στην εκκλησία και στην κρίση για τους συμπολίτες στα δικαστήρια - μιας νέας ανεξάρτητης και υπεύθυνης προσωπικότητας. Παράλληλα, ακόμα και αν και η αρχαία Αθήνα (ή η Κόρινθος) δεν παρείχαν τη σκηνή της ανωνυμίας μιας σύγχρονης μεγαλουπόλης, η ζωή σ' αυτή σήμαινε την απεξάρτηση του ατόμου από τον άμεσο έλεγχο της στενής κοινωνίας του χωριού, συγχρόνως με την απώλεια του προστατευτικού κελύφους που συνιστούσαν οι ηθικοί κώδικες της μεγάλης εκείνης οικογένειας. Μια απειλευθέρωση γεμάτη κινδύνους, καθώς αφήνει το άτομο ανυπεράσπιστο στα πάθη του και στην εκμετάλλευσή τους από τον υπόκοσμο που κρύβεται στις σκοτεινές γωνιές της. Με αυτόν - σε αντίθεση με όσα συμβαίνουν στο σύγχρονό μας - ρεαλιστικό αστικό μυθιστόρημα - δεν ασχολείται η μεγάλη λογοτεχνία, καθώς ούτε τραγικός είναι ούτε καν κωμικός - απλώς γκρίζος - μας είναι γνωστός μόνο μέσα από τα δικαστικά χρονικά. Δίπλα αλλή και τόσο μακριά τόσο από τον φωτεινό θεϊκό κόσμο του Φειδία και τον υπαρξιακό προβληματισμό της τραγωδίας, όσο και από τους χαρακτήρες - τον αγαθό χωρικό, τον διεφθαρμένο πολιτικό κλη - και τις καταστάσεις της σύγχρονης πολιτικής και κοινωνικής ζωής, που υπερβάρηλιντας με το φρεσκοκομμένο χιούμορ του τα στραβά και τα χυδαία χαρακτηριστικά τους - σατιρίζει ο Αριστοφάνης, πιο κοντά όμως στα πράγματα και στην καθημερινότητα βρίσκεται πάντα, ποιός άλλος από το δικηγόρο. Έτσι, είναι μέσα από τους γραμμένους για τα δικαστήρια λόγους του Λυσία, του Ισάιου, του Δημοσθένη, του Αισχίνη κλη, που σώζεται αυτή η - τόσο διαφορετική από εκείνη του Επιτάφιου αλλή και γι' αυτό πολύ πιο οικεία σε μας σελίδα της Αθήνας, που θα ανοίξουμε σήμερα.

Με αυτή τη συντροφιά θα κατεβούμε από την Ακρόπολη και τη συντροφιά των

Ολυμπίων, και περνώντας δίπλα στη Πνύκα και την Αγορά - αυτά τα ιερά της δημοκρατίας -, θα καταλήξουμε στον Κεραμεικό, όπου οι δρόμοι στενεύουν και γεμίζουν από τις φωνές, τους κάθε είδους θορύβους και μυρωδιές από τα σκοτεινά βάθη των εργαστηρίων, τις ταβέρνες με τα φτηνά κρασιά και τις φτηνές γυναίκες, ή πιο πέρα ακόμη, στο λιμάνι, όπου ανάμεσα σε κάθε καρδιάς καρύδι κυκλοφορούν στολισμένες οι υπηρέτριες των «σπιτιών» προσπαθώντας να ψωνίσουν τον ναυτικό ή καλώντας σιωπηρά τον περαστικό να τους ακολουθήσει (Εικ. 1). Εκεί, θα αναζητήσουμε τους χώρους τις απωλείας, τα κακόφημα καπηλειά, ταβέρνες συγχρόνως και μπαμποutiέρες (κυβεία) (Εικ. 2), για να μην αναφερθούμε στα σπίτια, όπου εκτός από τα γλέντια οργανώνονται παιχνίδια, και οργιάζουν τα στοιχήματα στις κοκορο- ή ορτυκομαχίες (Εικ. 3) ή στα φιλόξενα σαλόνια των κυριών του ημικόσμου. Ακόμα και στη φιλική μάζωξη της αντροπαρέας στον ανδρώνα σπάνια θα συναντήσουμε το πνεύμα του πηλατωνικού συμποσίου (Εικ. 4). Με την ατέλειωτη κρασokatάνυξη, τις προκλητικά ελαφροντυμένες ή γυμνές αυλήτριες και χορεύτριες - συνδυάζοντας έτσι ποτό και σεξ - καλλιεργείται, όχι σπάνια με τη σύμπραξη του μάγειρα που οργανώνει το δείπνο και της μαστροπού γυναίκας του (ένα πλήρες cetering!), ένα κλίμα πρόσφορο στην ακοῖα κάθε μορφής, τα όρια της οποίας με μια αδιανόητη για μας ξεδιαντροπία απεικονίζονται σε αγγεία και γλυπτά (Εικ. 5 και 6). Αυτό είναι το «πεδίο δράσης» του υποκόσμου, μια μεγάλη παγίδα για τους πολίτες, οι οποίοι - παρ'αυτομένον από τα δαπανηρά γλέντια, τις απαιτήσεις των «συνόδων» και τις συγκινήσεις του τζόγου - κινδυνεύουν να χάσουν τα λεφτά τους και ενδεχομένως την υπόληψή τους, ακόμη όμως περισσότερο για την επιπόλαιο και συνήθως «άφραγκη» νεοῖα. Το ποτό, το σεξ (τα αφοδίσια) και το παιχνίδι (η σειρά ποικίλη ανάλογα με τα άτομα) είναι τα πιο δυνατά αλληλοτροφοδοτούμενα, πάθη, με το ποτό να δρο πάντα ενισχυτικά, μειώνοντας τις ηθικές, κοινωνικές ή όποιες άλλες αναστολές και τον τζόγο να ανοίγει το δρόμο στην πορνεία, ως τον εύκολο τρόπο χρηματοδότησής του.

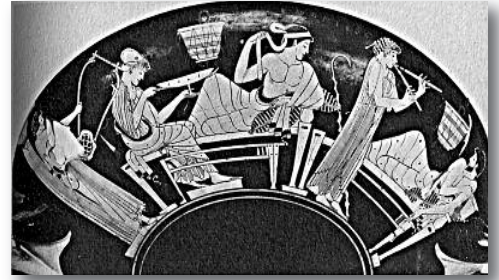
Το έδαφος ήταν πρόσφορο. Ο Αθηναίος, όπως γενικά ο αρχαίος άνθρωπος, ανοχύρωτος από την έλλειψη των ηθικών αναστολών μας, ήταν όσο κανένας άλλος

επιρρεπής στις απολαύσεις «των πότων, των αφροισιδίων και των εδωδών». Είναι ακριβώς στη θέση του απέναντι στα ερωτικά πράγματα - όπου φανερώνεται η ριζική (θα λέγαμε βαθειά θρησκευτική) διαφορά του από τον σύγχρονο, προσδιορισμένο στο βάθος - ακόμα και αν δηλώνει άθεος-από τις χριστιανικές αρχές, «δυτικό» άνθρωπο. Τα «έργα της Αφροδίτης» και η λιτρεία της σωματικής ομορφιάς, δεν αποτελούσαν για εκείνο ταμπού ούτε έθεταν ηθικό πρόβλημα αντίθετα ήταν το δώρο της μεγάλης θεάς του έρωτα και της ερωτικής απολάυσης ανθρώπων και θεών (hominum deorumque voluptas), στην οποία κάθε πλῆσμα χρωστά την ύπαρξη του. Ακόμα και η παιδεραστία είχε - ειδικά για την αθηναϊκή αριστοκρατία - τα θεϊκά όπως και τα ηρωικά πρότυπα της: ο Δίας απαγάγει το Γανυμήδη στον ουρανό, η σχέση του Αχιλλέα με τον Πάτροκλο είναι πρότυπο αρετής, η φιλία του Αρμόδιου με τον Αριστογέιτονα πολιτική ανδρείας. Υπάρχει καλύτερο παράδειγμα αυτής της στάσης ζωής από εκείνο του κατεξοχην εκπρόσωπου του κλασικού πνεύματος, του Σοφοκλή, ένα από τους καλούμενους «απολαυστικούς» και «εισηγητή» (πολύ πριν από τον Επικούρο) «της ηδονής», για τον οποίο «είναι ζωντανός νεκρός αυτός που αρνείται τις απολαύσεις» (τας γαρ ηδονάς /όταν προδόμεν άνδρες, ου τίημι εγώ/ζην τούτον, αλλ' έμψυχον νγούμαι νεκρόν). Και τούτο παρά την φήμη του «φιλομειράκος» και το πλήθος των ανεκδότων (λιπομέρειες, που δεν έχουν θέση εδώ, μπορεί να βρείτε στον Αθηνάιο, Δειπνοσοφιστές, βιβλίο 13) για τις ερωτοτροπίες με νεαρούς οινοδόους στα συμπόσια, για τα παθήματά του, όταν κάποτε ο νεαρός σύντροφος του τον εγκατέλειψε γυμνό έξω από τα τείχη της πόλης, και για τους γεροντικούς του έρωτες, όταν παρακαλούσε την Αφροδίτη «να κάνει τις γυναίκες να απαρνηθούν τους νέους και να αναζητήσουν την ευχαρίστηση στους ασπρομάλληδες γέροντες, των οποίων οι δυνάμεις έχουν μειωθεί, όχι όμως και η διάθεση (ων ισχύς μεν απήμβηνται, θυμός δε μενοινά), και παρουσίαζε ως σωφροσύνη, την αναγκαστική από τα γεράματα απαλλογή από τις επιθυμίες «ώσπερ τινός αγρίου δεσπότου».

Για τον αρχαίο άνθρωπο όλα αυτά τα θέματα δεν διέπονται από κώδικες που καθορίζουν τι επιτρέπεται και τι όχι, ούτε κατά συνέπεια δίνουν αφορμή για τύψεις συνειδήσεως. Ούτε ήταν ντροπή για κάποιον η επένδυση μέρους της ακίνητης περιουσίας ή της προίκας σε «συνοικίες» («πολυκατοικίες» που λειτουργούσαν συχνά ως πορνεία). Το κοινό των φιλόξενων αυτών σπιτιών δεν είναι μόνο ο απειλεύθερος, ο μέτοικος και ο περαστικός ξένος (ναυτικός ή και έμπορος, που θα βρει συγχρόνως τη στέγη και κάποιο υποκατάστατο σπιτικής θαλπωρής), αλλά και αθηναίος πολίτης όλων των ηλικιών και θεω-

ρητικά όλων των κοινωνικών τάξεων η διάκριση ως προς αυτό αφορά στο τίμημα, που συνήθως κυμαίνεται από τους 2 οβολούς (στα δημόσια πορνεία) έως τη μια δραχμή (όσο ένα μεροκάματο) και φθίνει στις πέντε δραχμές. Κάποια κοινωνικά - προβλήματα με τους εταιρικούς έρωτες είναι βέβαια αναπόφευκτα, ιδιαίτερα στα δύο ηλικιακά άκρα: το γέρο-ξεκούτη, όπως ο ιδιοκτήτης μιας «συνοικίας» με κοπέλες κοντά στην πυλίδα του Κεραμεικού, ο οποίος πηγαίνοντας κάθε τόσο να εισπράξει το νοίκι, καταλήγει να εγκαταλείψει την οικογένεια του για να συζήσει με τη διαχειρίστρια (Ισαίος, Περί του Φιλοκτήμονος κλήρου) ή όπως ο άμυαλος νεαρός της Νέας Κωμωδίας, που ερωτεύεται (συχνά ανταγωνιστής θα είναι ένας πλούσιος γέρος ή και ο ίδιος ο πατέρας του) και σπιτώνει την νεαρή εταιρά, σπαταλώντας για χάρη της την πατρική του περιουσία.

Η ηθική θέση απέναντι στο σεξ (το ίδιο ισχύει για όλες τις απολαύσεις) είναι συνεπώς για τον αρχαίο ζήτημα όχι κάποιων μεταφυσικών αρχών αλλά καθαρά σωφροσύνης στη χρήση των αφροισιδίων (Πλ. Πολ. ΙΙΙ 389 d-e, ΙΧ 580 e, Συμπ. 187e, Αριστ. Ηθ. Νικ. ΙΙΙ. 11, 1, 1,118b) δηλαδή μιας στρατηγικής της «ηδέας απολαύσεως», με βασικά χαρακτηριστικά το μέτρο και την επιλογή της κατάλληλης στιγμής και του κατάλληλου προσώπου. Προϋπόθεση της είναι η εγκράτεια, ένας αγώνας του ανθρώπου με τον εαυτό του («άρχειν αυτών εαυτού», «άρχειν των ηδονών και επιθυμιών»). Αμοιβή του η ελευθερία. Ντροπή είναι μόνο η παραιτήση από την ελευθερία, η άνευ όρων παράδοση στα πάθη, όπως και αδίκημα απέναντι στο νόμο είναι μόνο η εκπόρνευση του ελεύθερου: Ο Αθηναίος που έγινε ερωμένος ανδρός αντί χρημάτων δεν δικαιούται να εκλεγεί στους εννέα άρχοντες ή ιερέας ή δικηγόρος δημοσίων δικών ή να καταλάβει οιαδήποτε εξουσία με κλήρο ή εκλογή ούτε δικαιούται να εκφράσει γνώμη στη βουλή ή την εκκλησία του δήμου ή να συμμετέχει σε θρησκευτικές τελετές ή να φέρει στεφάνι κλπ. Αυτό και όχι ο άσωτος βίος του - είναι το έγκλημα για το οποίο εγκαλείται τελικά από τον Αισχύνη ο Τίμαρχος (για τον οποίο περισσότερα στη συνέχεια) «Αν όμως επί τέλους ο Τίμαρχος έμενε μόνον με το Μισγόδη και δεν επήγαινε με άλλους θα μπορούσαμε να πούμε ότι είχε κρατήσει κάποιο μέτρο. Όταν όμως παραλείποντας τους χυδαίους τύπους όπως τον Κηδωνίδην και τον Αυτοκλείδη και το Θέρσανδρο, που κι αυτοί είχαν σπιτώσει τον Τίμαρχο, σας υπενθυμίζω ότι το σώμα του δεν το είχε ενοικιάσει μόνο στον Μισγόδη, αλλά και εις άλλον και κατόπιν εις τρίτον και μετά από αυτόν και σε νέο εραστή, τότε βέβαια δεν μπορούμε κατά νόμον να πούμε ότι υπέπεσε μόνο εις το αδίκημα της εταιρήσεως (δηλ. μιας σταθερής μισθωτής ερωτικής σχέσης) αλλά και μα την αλήθεια εις αυτό της πορ-

Εικ. 4. Σκηνή συμποσίου από ερυθρόμορφη κύλικα 5ος αι. π.Χ.

Εικ. 5. Σκηνή οργίου από ερυθρόμορφη υστεροαρχαϊκή κύλικα, Βρυξέλλες

Εικ. 6. Σκηνή οργίου από ερυθρόμορφη υστεροαρχαϊκή κύλικα, Βερολίνο

Εικ. 7. Πορταίτο του Αλκιβιάδη σε ρωμ. ψηφιδωτό Μουσείο Σπάρτης

Εικ. 8. Εραστής προσφέρει ένα πετεινό σε έναν σεμνά ντυμένο «ωραίο» (καλόν) νεαρό. Κύλικας 5ου αι. π.Χ. Μουσείο Οξφόρδης

Εικ. 9. Εραστής σε λιγότερο σεμνή στάση με το νεαρό ερωμένο που κρατά τα δώρα. Κύλικας 5ου αι. π.Χ. Μουσείο Οξφόρδης

νείας. Και τελειώνει απευθυνόμενος στους Αθηναίους δικαστές: Δεν είναι αλήθεια ότι άμα λησθεί το όνομά του αμέσως θέτετε και την ερώτηση «ποιός Τίμαρχος; ο πόρνος;»

Ο κίνδυνος να χαθεί αυτή η εύθραυστη ηθική ισορροπία που εξασφάλιζε ότι ο νόμος -όλοι γνωρίζουμε πόσο δύσκολα εφαρμόζονται οι νόμοι- αληθιά η ντροπή είναι μεγάλη, από τη στιγμή που τα παλαιά ιδανικά της αρετής της σωφροσύνης και του μέτρου θα αμφισβητηθούν - για να μη πούμε θα αποδομηθούν - από τη σοφιστική. Θύμα αυτού του θολού ηθικού κλίματος δεν υπήρξε και ο Σωκράτης, από τη γελοιοποίηση του στον Αριστοφάνη στις Νεφέλες έως την θανατική καταδίκη του; Το τι συνέβη τότε το δείχνει στην κωμωδία η συμπεριφορά του νεαρού Φιλιππίδη, στην πράξη η νεανική σταδιοδρομία του Αλκιβιάδη (Εικ.7), απογόνου μερικών από τις πιο γνωστές οικογένειες αθηναίων ευπατριδών (είναι ανεψιός του Περικλή), ένα πρόσωπο στο οποίο τα πάθη φθάνουν στην ακραία τους - προκλητική - μορφή, και το οποίο θα αποτελέσει το πρότυπο ολόκληρης σειράς γενεών χαμένων παιδιών της χρυσής αθηναϊκής νεολαίας, όταν η απουσία των αναστολών, ακόμα και η περιφρόνηση των ιερών και των οσίων, αποτελεί τρόπο πρόκλησης - ανάλογα έχουμε και σήμερα πολλή - του δημοκρατικού κατεστημένου και των νόμων του, αληθιά και συγχρόνως απόδειξη απειθυθείας από τα «κοινοπραξία» ιδανικά της σωφροσύνης. Ο νυχτερινός διαβάτης στην Αθήνα του 4ου αι. κινδυνεύει έτσι να πέσει θύμα μιας τέτοιας ομάδας νεαρών που βγαίνοντας από το συμπόσιο βρίσκει κάποια πρόφαση να πέσει πάνω του, να τον ξυλοκοπήσει και ενδεχομένως να τον ληστέψει. Χαρακτηριστικά είναι τα τρομοκρατικά ή προκλητικά ονόματα των συμμοριών, όπως «οι Τριβαλλοί» ή «οι Ιθυφαλλικοί» όπως και τα συνήματα όπου κυριαρχεί το σεξ και τη βία: «Είμαστε η συμμορία των Ιθυφαλλικών» τραγουδάνε «κάνουμε έρωτα, χτυπάμε και στραγγαλίζουμε όποιον μας αρέσει» (Δημοσθ. Κατά Κόνωνος). Ακολουθώντας το λαμπρό παράδειγμα του Αλκιβιάδη (ποιός δεν θυμόταν τα κατορθώματά του με τον ακρωτηριασμό των Ερμών και τη βήσση παραώδια των Ελευσινίων Μυστηρίων;) δεν φοβούνται να βεβηλώσουν τα άγια, αρπάζοντας τα αφιερώματα στην Εκάτη που άφηναν οι πιστοί στα σταυροδρόμια.

Τα πιο πρόχειρα θύματα αυτής της νοοτροπίας ήταν τα παιδιά. Ανάμεσα στους πρώτους θα βρούμε τον ομώνυμο γιό του Αλκιβιάδη, ο οποίος αν πιστέψουμε τα λόγια του Λυσία είχε από τα 11 χρόνια του καταφέρει να σκανδαλίσει τους Αθηναίους γληντώντας στα συμπόσια με τις πόρνες και τα πιο διεφθαρμένα στοιχεία της πόλης, ενώ στα 12 του είχε ήδη χάσει στα ζάρια όλη την (μεγάλη) πατρική περιουσία. Πιο εύκολη και πιο άσχημη ήταν η κατρακύλα

για τους ωραίους αλλήλ φτωχούς νεαρούς (ανάξιους απόγονους των «καλών» της αθηναϊκής αριστοκρατίας) (Εικ. 8 και 9): η «καρμμένη» είναι η υπόσχεση μιας ζωής απολαύσεων (κάπως όπως το νησί των απολαύσεων στον Πινόκιο). Τι θα έλεγες και εσύ (ρωτάει ρητορικά ο Αισχίνης) για ένα παλιηκαράκι που ξεχωρίζει από όλα τα άλλα εις ωραιότητα, που εγκατέλειψε το πατρικό του και κοιμάται σε ξένα σπίτια, και λαμβάνει μέρος σε πολυτελή γλέντια χωρίς να συνεισφέρει και έχει χορεύτριες και κοκότες πολυτελείας (αυλητρίδας και εταίρας τις πολυτελειεστέρας) και παίζει ζάρια και δεν πληρώνει ούτε δραχμή ο ίδιος αλλιά ένας άλλος ξοδεύει γι' αυτόν. Δεν είναι φανερό ότι εκείνος που επιβλήθηκε τόσες θυσίες εις ένα άλλον θα παρέχει επί τέλους και μερικές ηδονές εις αυτόν που ξοδεύει.

Η πολυτελία θα πάρει μέτρα, ενδεικτικά του μεγέθους των κινδύνων, για την προστασία των αγοριών από τους αγνώστους που κυκλοφορούν γύρω από τα σχολεία και τις παιδίστρες, ακόμα και από τους δασκάλους και τους παιδοτρίβες. Ο νόμος ορίζει «ποιάν ώρα ο ελεύθερος μαθητής θα πηγαίνει στο σχολείο, έπειτα με πόσους συμμαθητές του μαζί και τότε πρέπει να φεύγει απ' το σχολείο, και απαγορεύει να ανοίγουν οι διδασκαλίοι τα σχολεία και οι γυμναστές τις παιδίστρες πριν ανατείλει ο ήλιος, επιτάσσει δε να τα κλείνουν πριν από το δύση του ήλιου, υποπευδόμενος (ο νομοθέτης) πάρα πολύ τη μοναξιά και το σκότος. Ο νόμος απαγορεύει με ποινή θανάτου ο' αυτούς που έχουν υπερβεί την παιδική ηλικία να εισέρχονται στα σχολεία, όταν μέσα βρίσκονται παιδιά, εκτός αν πρόκειται για το γιό, το αδελφό ή τον γαμπρό του δασκάλου. Και οι γυμναστές οφείλουν στις εορτές του Ερμού να μη αφήνουν επ' ουδενί λόγω να κάθεται μαζί με τα παιδιά κανείς ενήλικας. Νόμοι στελέχοι. Ας δούμε, καλύτερα - σε ένα Μιμίμβο του Ηρώνα - τα παράπονα μιας μάνας για το γιόκα της

.....και που ναι η πόρτα του σχολείου του δεν ξέρει να σου πεί

Ρώτα τον όμως για τις μπαμπουριέρες, που πάνε οι χαμάληδες κι οι πορτοφολιάδες, αυτές τις ξέρει καλά, να τις δείξει ο' όλο τον κόσμο. Και την ακημένη την πλάκα του, που του τη γυαλίζω με κερί κάθε μήνα, την έχει πεταμένη

κάτω από το κρεβάτι, από μέσα για να κοιτάει τον τοίχο

κι αν του 'ρθει να την πιάσει, λες και βλέπει φάντασμα,

δεν είναι για να γράψει τίποτα της προκοπής, μα

για να την ξύσει ολόκληρη τα ζάρια του όμως λάμπουνε

ποιο πολύ κι απ' το μπουκαλάκι με τ' αρώματά του,

τά 'χει ταχτοποιημένα στις θήκες τους, στο διστάκι τους.

Και δε μπορεί ούτε μια συλλαβή, ούτε τ'

άληφα να μάθει

...Τια άληφες που ο πατέρας του καθότανε
τρεις μέρες
και του συληάβιζε το Λεωνίδα, τον έκανε το
Λεωνίδα
ο καλός σου Ασοσδού...

Κι αν του τριζουμε

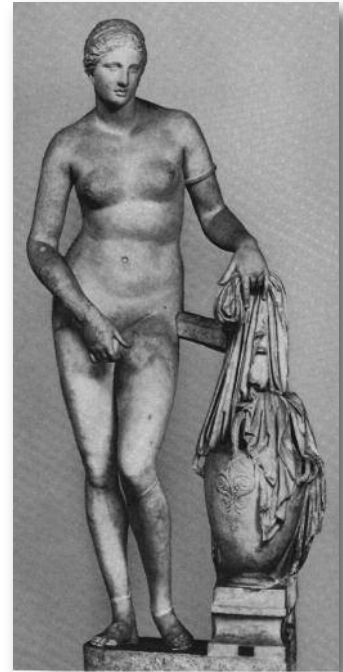
λίγο τα δόντια, ή σπκώνεται και φεύγει και
χάνεται μέρες
απ' το σπίτι, ή τη γιαγιά του, γριά γυναίκα
και φτωχιά, πάει και τη μαδάει

Την τραγική πορεία στο δρόμο της
απώλειας του κακού μαθητή του Μιμιάμβου
του Ηρώνδα, και το στενό σύνδεσμο του
τζόγου με την πορνεία θα μας δώσει ο
Αισκίνης με την ιστορία ενός άληφου αγο-
ριού, από εύπορη οικογένεια, του Τίμαρχου:
«Μόλις λοιπόν ο Τίμαρχος μεγάλωσε πήγε
στον Πειραιά στο ιατρείο του Ευθυδίκου
(τα ιατρεία, όπως οι παλαιότερες και τα ρου-
τρά ή τα σύγχρονα maisons de massage
προσφέρονταν για τέτοιου είδους δουλει-
ές), προφασιζόμενος μεν ότι θέλει να μάθει
την ιατρική τέχνη, πράγματι δε όπως εκ των
έργων απεδείχθη, με την πρόθεση να πωλεί
το κορμί του. Παραλείπω για να μη πο-
λυλογώ πόσοι έμποροι και ξένοι περαστι-
κοί, ακόμη και Αθηναίοι πωλείται εμεταχει-
ρίσθηκαν την εποχήν εκείνην το κορμί του
Τίμαρχου. Θα περιοριστώ μόνο να μιλήσω
γι' αυτούς από τους οποίους εσπιτώθηκε...
Και αυτό το έκανε γιατί ήταν ήλιμαργος,
αγαπούσε τα πολυτελή δείπνα, τις χο-
ρεύτριες, τα ζάρια, ήθελε να έχει ερωμένες
και εν γένει ήταν δούλος των αισχροτέρων
ηδονών». Και ακολουθεί ο μακρύς κατάλο-
γος των ανδρών που μισθώσανε τις «υπη-
ρεσίες» του νεαρού με πρώτο αυτόν που
τον πήρε από το «ιατρείον». Ο Αισκίνης πε-
ριγράφει ήπιτομερώς, πώς αυτός ζημερο-
βραδιαζότανε στα καταγώγια όπου οργά-
νωναν κοκορομαχίες και έπαιζαν ζάρια πως
γνώρισε και εγκαταστάθηκε στο σπίτι
(σύγχρονως και ήέσχη) κάποιου ήλάννου
πλούσιου δημόσιου δούλου (υπήρχαν και
τέτοιοι), και πώς τον εγκατέλειψε για έναν
καταχραστή του δημοσίου. Ακόμα μας ήέει
για τις σκηνές ζήλειας του πρώην, και πώς
οι δύο εραστές «αφού ήπιαν και εμέθυσαν
υπερβολικά, μαζί με άλλους συντρόφους
των στα ζάρια, αφού έσπασαν και πέταξαν
στο δρόμο όλα τα σκεύη του σπιτιού - τα
ζάρια και κόκκαλα και όλα τα όργανα του
παιχνιδιού - και έσφαξαν όλα τα ορτύκια
και τους πετεινούς που τόσο αγαπούσε ο
κακομοίρης, τον έδεσαν σε ένα στύλο και
τον μαστιγώσαν ανηλεώς ώσπου το πήραν
είδηση οι γείτονες από τις φωνές του». Α-
κολούθησαν ατέλειωτα γλήντια και καυ-
γάδες «και όταν πια τα χρήματα από την
προίκα της γυναίκας του και από τις
καταχρήσεις του φίλου ξοδεύτηκαν στο
παιχνίδι και τα ξεφαντώματα, ο Τίμαρχος
έχοντας μεγαλώσει μη μπορώντας πλέον
να πάρει χρήματα από κανένα, αναγκάστη-
κε να καταβροχθίσει την πατρικήν του πε-

ριουσία. Επουλήωσε σε όποια τιμή εύρισκε.
Τόσο πολύ βιαζότανε να γλήντιήσει. Έφαγε
δωροδοκούμενος και όσα δημόσια χρήματα
έτυχε να διαχειρισθεί σε θέσεις όπου δεν
είχε εκλεγεί ήληά είχε αγοράσει παράνομα.

Η περίπτωση του Τιμάρχου μπορεί να
είναι ακραία, πιθανώς μάλιστα και να εξο-
γκώνεται από τον Αισκίνη για πολιτικούς
λόγους. Ας θυμηθούμε τα σχετικά επίθετα
με τα οποία στολίζει ο Αριστοφάνης τους
δημαγωγούς, και ο Αισκίνης το Δημοσθένη,
για τα χαμαιτυπεία και τις μπαρμπουτιέρες
που σύχναζε, ή για τις ανώμαλες ενδυματο-
λογικές του συνήθειες (Αισκ. Τιμ.131) Δεν
πρόκειται ωστόσο για μια μεμονωμένη
περίπτωση, ούτε θα μπορούσε να υφανθεί
από το τίποτα ένα τόσο βεβαρυμένο ιστο-
ρικό.

Το απαραίτητο συμπλήρωμα της μεγάλης
ζωής και των πολυτελών συμποσίων από τα
οποία η σύζυγος, σε αντίθεση με ό,τι
συμβαίνει στη Ρώμη, αποκλείεται, ήταν
βέβαια η εταίρα. Όπως η demi mondaine
των παρισινών σαθονιών του 19ου αι.,
παράδειγμα η τρανιάτα Βιοδέττα, αυτή
βρίσκεται στο επίκεντρο της ζωής όλων των
μεγάλων ανδρών της πολιτικής και του
πνεύματος και όλων των κουτσομπολιών
της tout Athenes. Δεν θα ασχοληθούμε
εδώ με τις πανεήληνια γνωστές μεγαλο-
κοκότες όπως η Λαΐδα και η περίφημη
Φρύνη, ενσάρκωση της θεάς του έρωτα,
μοντέλο για το σώμα της Αφροδίτης, της
Κνιδίας του Πραξιτέλη (εικ. 10) όπως και
της Αναδυομένης του Απελήη (εικ.11), τα
ακριβοθώρητα κάλλη της οποίας ένας
άλλος ερωμένος της ο Υπερίδης χρησιμο-
ποίησε στο δικαστήριο του Άρειου Πάγου
για να πετύχει την απαήληγή της από την
κατηγορία της ασέβειας (εικ. 12), και η
οποία έφθασε σε τέτοια ηλούτη και τέτοια
προκλητική αλαζονεία ώστε να προσφερθεί
να ανοικοδομήσει την καταστραμμένη από
τους Μακεδόνες θήβα με μοναδικό όρο
την επιγραφή: «Ο Αλέξανδρος την κατέ-
στρεψε, η πόρνη Φρύνη την ανέγειρε». Μι-
λάμε για το χρονικό της πολύκροτης
δικής της Νεαίρας, μιας υπόθεσης, που
πρέπει να σκανδάησει ιδιαίτερα τους Αθη-
ναίους: μια ιστορία χωρίς το glamour

Εικ. 10. Η Αφροδίτη της Κνίδου στην οποία
είχε χρησιμεύει ως μοντέλο η Φρύνη

Εικ. 11. Η αναδυόμενη Αφροδίτη όπως τη
φαντάστηκε ο Botticelli

Εικ. 12. Η Φρύνη ως «γυμνή αλήθεια» μπροστά στο δικαστήριο του Άρειου Πάγου.
Πίνακας του Gertme

Εικ. 13. Σκηνή γάμου: Ο έρωτας ενώνει τους δύο νέους. Ερυθρόμορφη λουτροφόρος 430 π.Χ. (Εθν. Αρχ/κό Μουσείο)

Εικ. 14. Επιτύμβια λήκυθος στην πεθαμένη σύζυγο. Επιγραφή «Μνησιστράτη, γυνή αρίστη», 5ος αι. Μουσείο Πειραιώς

εκείνης της Φρύνης, που δίνει τη θλιβερή - παρά τις κάποιες καθαρά ανθρώπινες πνευρές της - εικόνα των ηθών της Αθήνας του 4ου αι.: τη μιζέρια και την αβέβαιη, εξαιρετικά ευάλωτη θέση αυτών που ζουν τη στέρηση της ελευθερίας και τον κοινωνικό αποκλεισμό, μέσα σε ένα περιβάλλον επαγγελματιών του υποκόσμου, πορνοβοσκών, προστατών, ζιγκολό, και μικροεκβιαστών. Την Νεαίρα έφερε μπροστά στο δικαστήριο ο Απολλήδωρος, γιός του Πασίωνα ενός πολύ πλούσιου απελεύθερου τραπεζίτη, ένας νεόκοπος Αθηναίος και φανατικός γι' αυτό υπερασπιστής της καθαρότητας της αθηναϊκής υπηκοότητας, που η Νεαίρα και η κόρη της είχαν αποκτήσει - σε αντίθεση με τον ίδιο- παράνομα (μία ανάληψη περίπτωση έχουμε στο λόγο του Ισαίου κατά του Ευκλήμονα που προαναφέραμε). Παιδί ακόμα - θύμα προφανώς απαγωγής από πειρατές - η Νεαίρα είχε αγορασθεί στο σκλαβοπάζαρο της Κορίνθου από μια μαστροπό, η οποία και της έδωσε την εκπαίδευση στο ύφος, τους τρόπους, το κομψό ντύσιμο και το φτιασίδιωμα που ταίριαζε σε μια εταίρα, σύντροφο στα γλιέντια -μία ελληνίδα γκέισα. Εκεί έζησε η Νεαίρα ασκώντας με επιτυχία το επάγγελμα έως ότου δύο φίλοι, που την είχαν πάρει ως αποκλειστική ερωμένη, της έδωσαν, όταν πλέον παντρεύτηκαν, την ευκαιρία να εξαγοράσει την ελευθερία της με τον όρο να φύγει από την Κορίνθο. Τον εραστή που χρηματοδότησε την απελευθέρωση της και την εισήγαγε στην «κοσμική» ζωή (ουσιαστικά συμπόσια, που καταντούσαν σε όργια με συμμετοχή ακόμα και των δούλων) της Αθήνας, τον εγκατέλειψε κάποια στιγμή μη αντέχοντας τη συμπεριφορά του και παίρνοντας μαζί της δώρα του και δύο δούλες κατάφυγε στα γειτονικά Μέγαρα. Ξένη, ανυπεράσπιστη, με τρία παιδιά και μια περιορισμένη στα μέτρα της μικρής πόλης πελθατεία, καταλήγει ως παλληκίδα του Αθηναίου Στεφάνου, που αυτός όταν επιστρέφει στην Αθήνα παρουσιάζει ως νόμιμο σύζυγο αναγνωρίζοντας συγχρόνως τα παιδιά της. «Εκεί εγκαθίσταται σε ένα σπιτάκι που είχε σε μια λαϊκή γειτονιά, κοντά στο ιερό του Ερμή του Ψευθυριστή (προστάτη των συκοφαντών!). Αυτός έβηκε δύο πλεονεκτήματα σ' αυτή την υπόθεση: κατ' αρχήν θα είχε στην κατοχή του δωρεάν μια όμορφη εταίρα ύστερα θα του έδινε με το επάγγελμά της όσα χρειαζόταν για να ζήσουν και να τρέφονται, καθώς ο ίδιος δεν είχε κάποια επίσημη απασχόληση. Η Νεαίρα συνέχισε έτσι το επάγγελμά της και με το πρόσχημα της σεβαστής Αθηναίας συζύγου μπορούσε να ζητάει περισσότερα. Συχνά κατέφευγαν και σε εκβιασμούς. Όταν έπιαναν κάποιον απονήρευτο πλούσιο ξένο, τον απειλούσαν με δίκη για μοικεία (ο Αθηναίος είχε το δικαίωμα ακόμα και να σκοτώσει το μοικό βή. Λυσία κατά Ερατοσθένους) αναγκάζοντάς τον να εξαγοράσει ακριβώς τη σιωπή τους. Το έκαναν γιατί τα καθημερινά έξοδα

ήταν πολλή αφού έπρεπε να ζήσουν το ζευγάρι, τα τρία παιδιά οι δύο υπηρέτριες και ένας υπηρέτης, και η Νεαίρα δεν είχε μάθει ποτέ της να στερείται κανένα πράγμα. Η ίδια πρακτική των εκβιασμών συνεχίστηκε με δόλωμα την κόρη της Νεαίρας, την οποία τελικά θα παντρεύσουν με ένα αριστοκρατικό νέο, και μελλοντικό άρχοντα βασιλιά. Η προοπτική ότι μια ξένη, κόρη πόρνης, πόρνη και η ίδια στα κρυφά, θα ήταν δυνατόν ως σύζυγος του άρχοντα βασιλιά να πρωτοστατήσει για μια ολόκληρη χρονιά στις θρησκευτικές τελετές της Αθήνας, να γίνει ακόμα η μυστική σύζυγος του Διονύσου, θα αποτελέσει το κατεξοχήν σκάνδαλο και την αφορμή μιας αγρόευσης που -όπως και αυτή του Αισχίνη κατά του Τιμάρχου- αποκαλύπτει με τα ιαμότερα χρώματα τα σκοτεινά παρασκήνια της ζωής στην κλασική Αθήνα.

Η κατάληξη της δίκης κατά της Νεαίρας είναι άγνωστη. Η θέση που διατυπώνει ο κατήγορος με την αυτάρεσκα αθαζονική ταξινόμηση των γυναικών σε συζύγους για την απόκτηση γνησίων απογόνων και για τη φροντίδα του σπιτιού, παλληκίδες για τη «καθημερινή φροντίδα του σώματος» και εταίρες για την ευχαρίστηση (μία ταξινόμηση που συμπληρώνει αυτή σε ελεύθερου - δούλους, πολίτες - ξένους) μπορεί να ισχύει στις χώρες μας ακόμα έως και τον 19ο αιώνα -στην Ανατολή μάλιστα να γνωρίζει μια αδιανόητη για μας αναγέννηση- συνδυασμένη με τα αλήστου μνήμης «εγκλήματα τιμής» (Αισχ. Τιμ. 182), την αντιμετώπιση των μοικών γυναικών και γενικά τους περιορισμούς στη δημόσια εμφάνιση τους. Όλα αυτά ωστόσο καθόλου δεν σημαίνουν - όπως από πολλούς έχει ειπωθεί- την απουσία του συναισθήματος στον έρωτα, συζυγικό ή μη: το περίφημο ποίημα της Σαφούς δεν είναι έκφραση ενός άγριου και ρηχού πόθου, αλλά μιας βαθειάς αγάπης. Το δείχνουν τα μυθικά ζευγάρια που έμειναν στην ανθρώπινη μνήμη ως πρότυπα αγάπης, από τον Φιλήμονα και τη Βαυκίδα, τον Ορφέα και την Ευρυδίκη, τον Έκτορα και την Ανδρομάχη, τον Οδυσσέα (παρά τις όποιες Κίρκες και Καλυψούς) και την Πηνελόπη, έως την Ηρώ και τον Λέανδρο, έως τα γεράματα, του Ορφέα κλη κλη. Το ίδιο δεν δείχνει η αυτοκτονία του Αίωνα, και όλες εκείνες οι αναφορές στην συζυγική τρυφερότητα (παρά τα πρόσκαιρα τσιλιπουρδίσματα με τις δούλες) των ηρώων του Αριστοφάνη, οι σκηνές γάμου στα σύγχρονα αγγεία (εικ. 13) και ο αποχαιρετισμός των συζύγων στα ταφικά ανάγλυφα (εικ. 14) τα ιδιόληθα τέλη των νέων στο Μένανδρο και γενικά στη Νέα Κωμωδία. Ούτε, βέβαια το διαψεύδει, το αντίθετο μάλιστα, ο γάμος του Περικλή, αυτού του πρωταγωνιστή της γνησιότητας της αθηναϊκής πολιτείας - με μια μέτοικο εταίρα όπως η Νεαίρα, όπως θέλει να μας παρουσιάζει την Ασπασία ο Αριστοφάνης, ή του Αριστοτέλη με την εταίρα Ερηνυλλίδα, στον γιό της οποίας ο πατέρας του θα αφιερώσει το εγχειρίδιο της ηθικής του, τα Ηθικά Νικομάχεια.

Περιοδική έκθεση «ΙΔΕΑ - Αρχαία Ελληνική Επιστήμη και Τεχνολογία»

Αναδημοσίευση από τον ιστότοπο www.noesis.edu.gr

Η έκθεση ΙΔΕΑ - Αρχαία Ελληνική Επιστήμη και Τεχνολογία, παρουσιάζει την εξέλιξη της ελληνικής σκέψης που δημιούργησε μια σειρά επιστημονικών, τεχνικών και καλλιτεχνικών πεδίων. Παράλληλα, πραγματεύεται όλα εκείνα τα τεχνολογικά επιτεύγματα, τα οποία έφεραν τον αρχαίο ελληνικό κόσμο σε ένα παγκόσμια αναγνωρισμένο επίπεδο.

Την παραγωγή, εκμετάλλευση και διαχείριση της έκθεσης έχει το **Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας ΝΟΗΣΙΣ (6ο κήμ Θεσσαλονίκης - Θέρμη)**. Υποστηρίζεται επιστημονικά από την Εταιρεία Μελέτης της Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (ΕΜΑΕΤ). Τη μελέτη και επιβίβηση της έκθεσης ανέλαβε η εταιρεία TETRAGON και υλοποιήθηκε με την ευγενική δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Η έκθεση θα είναι επισκέψιμη έως και τον Ιούνιο του 2017.

Ο σύγχρονος τρόπος παρουσίασης της έκθεσης και η χρήση νέων ψηφιακών μέσων, προκαλεί τους επισκέπτες να γνωρίσουν τον κόσμο της αρχαίας ελληνικής επιστήμης και τεχνολογίας. Απευθύνεται κυρίως σε ομάδες νεανικού και σχολικού κοινού, οικογένειες και μη εξειδικευμένους επισκέπτες, αποτελώντας ένα πολιτιστικό γεγονός για όλους. Με εύληπτο και ψυχαγωγικό τρόπο, μικροί και μεγάλοι μαθαίνουν για τεχνολογικά επιτεύγματα 3.000-2.000 χρόνων και για επιστημονικούς τομείς, που έδωσαν λύσεις σε καθημερινά προβλήματα και ανάγκες των ανθρώπων, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Πλούσιο εποπτικό υλικό και κινούμενες εικόνες (3D), αφηγήσεις αρχαίων προσώπων, ολογράμματα, ήχοι, μικρογραφίες και φυσικά μοντέλα τεχνολογικών ευρημάτων και ανακατασκευών πετυχαίνουν μια πολυδιάστατη ανασύσταση του αρχαίου κόσμου.

Η εκθεσιακή αφήγηση επιτρέπει στον επισκέπτη ελεύθερη περιήγηση στο χώρο, δίνοντας του κάποιες βασικές κατευθύνσεις. Καθώς μπαίνει στο χώρο τον υποδέχεται η εισαγωγική ενότητα με το διαδραστικό χρονολόγιο. Το χρονολόγιο τοποθετεί μια σειρά επιτευγμάτων και τεχνολογικών γεγονότων στο χρόνο, ορίζοντας το φάσμα των περιόδων που πραγματεύεται η ΙΔΕΑ.

Σημείο αναφοράς στο χώρο είναι ο Άξονας της Σκέψης, που διατρέχει την έκθεση, δίνοντας της ένα φωτεινό δυναμικό παλμό. Παρουσιάζει τις κυριότερες εκφάνσεις των φιλοσοφικών αναζητήσεων, που αποτέλεσαν σταθμούς της ελληνικής σκέψης και γέννησαν μια σειρά τεχνολογικών επιτευγμάτων, τεχνών και επιστημών. Παράλληλα, στον χώρο του άξονα δίνεται η δυνατότητα υλοποίησης μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων στις ειδικά διαμορφωμένες τράπεζες διάδοσης.

Εκατέρωθεν του άξονα, αναπτύσσονται οι 19 εκθεματικές ενότητες, που αποτελούν υποπεριοχές της έκθεσης με αυτοτελή παρουσία. Περιέχουν πληροφορίες, πλούσιο εποπτικό υλικό, οπτικοακουστικά μέσα και εκθέματα που συνομιλούν με τον άξονα, όσο και μεταξύ τους από πλευράς νοήματος και περιεχομένου.

Οι ενότητες φέρουν στις επιφάνειές τους, ένα αισθητικό επιβλητικό μυθολογικό στοιχείο και τη γενική εισαγωγή που ορίζει το πλαίσιο της κάθε θεματικής. Ανά ενότητα παρουσιάζονται σημαντικά επιτεύγματα, με βάση τις ιδέες, τις τεχνικές κατασκευής και την πρωτοτυπία τους. Συχνά γίνεται αντιπαράθεση αρχαίων και σύγχρονων τεχνολογιών, για να τονιστεί η διαχρονία των επιτευγμάτων.

Συνολικά η έκθεση πετυχαίνει την ολοκληρωμένη παρουσίαση της αρχαίας ελληνικής τεχνολογίας και επιστήμης, μέσα από μια πληθώρα ερμηνευτικών εργαλείων, που περιλαμβάνουν 27 μικρές οπτικοακουστικές παραγωγές, ένα 12λεπτο ντοκιμαντέρ, διαδραστικές εφαρμογές και 23 εκθέματα-μακέτες.

Παράρτημα-συμπληρωματικό υλικό:

Ενότητες

1. Αρχιτεκτονική - Οικοδομική
2. Γεωγραφία
3. Μαθηματικά- Γεωμετρία
4. Μετρική
5. Πολεμική Τεχνολογία
6. Μηχανολογία
7. Τηλεπικοινωνίες
8. Ιατρική
9. Αθλητισμός
10. Αυτόματα
11. Αστρονομία
12. Ζωγραφική - Γλυπτική
13. Φυσική - Βιολογία
14. Κεραμική
15. Μεταλλουργία
16. Μουσική
17. Ναυτική Τεχνολογία
18. Θέατρο
19. Υδραυλική

Εκθέματα

Παρθενώνας
Ανυψωτική μηχανή
Διόπτρα του Ήρωνα
Μικρή τρισδιάστατη προβολή με τα αρχιμήδεια στερεά
Πυθαγόρειο θεώρημα
Οδόμετρο του Ήρωνος
Πολυβόλος καταπέλτης
Κοχλίας του Αρχιμήδη
Υδραυλικός τηλεγράφος
Ασκητήριο Επιδάουρου
Ύψηλη,
Κινητό αυτόματο θέατρο
Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων
Άγαλμα του Έφηβου του Μαραθώνα
Παντογράφος μαρμάρινων γλυπτών
Μικρή τρισδιάστατη προβολή με τις ταξινομήσεις ζώων, φυτών και ορυκτών
Τεχνικές όπτησης και διακόσμησης αγγείων
Ομοίωμα εμπορικού πλοίου - Οξυπύθμενοι αμφορείς
Μεταλλευτικό πεδίο Λαυρίου
Ύδραυλις
Τριήρης και έμβολο
Αρχαίο θέατρο Δίου-μηχανολογικοί εξοπλισμοί
Ευπαλίνειο Υδραγωγείο

Άξονας της Σκέψης

Από τη σκέψη στην πράξη

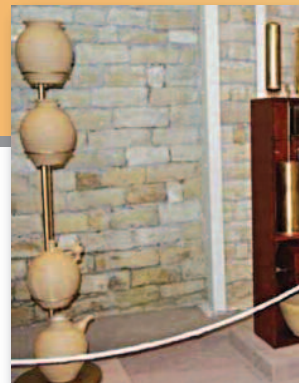
Η αρχαία ελληνική τεχνολογία αναπτύχθηκε με την εμφάνιση των πρώτων ελληνικών φύλων και συνεχίστηκε μέχρι τους κλασικούς χρόνους. Από τον 6ο π.Χ. αιώνα παρατηρείται πρόσθετα μια θετική επιρροή και γονιμοποίηση της τεχνολογίας από την νεογέννητη ελληνική επιστήμη. Οι θεωρητικές έρευνες θα συνεισφέρουν ώστε να ωριμάσουν μια σειρά τεχνικά επιτεύγματα που θα κορυφωθούν στους ελληνιστικούς χρόνους. Η διερεύνηση του ελληνικού κόσμου, ο παραγωγικός ρόλος των μεγάλων βιβλιοθηκών, όπως της Αλεξάνδρειας και η ανάπτυξη πολλών επιστημονικών πεδίων θα αρδεύσουν με τη σειρά τους την τεχνολογία.

Την επίδραση όλων αυτών των έξοχων επιτευγμάτων θα την συναντάμε έκτοτε σε διάφορες φάσεις του πολιτισμού μας μέχρι σήμερα.

Κεραμική

Ζωή και αγγεία

Αρχαιοελληνικοί μύθοι, σκηνές της καθημερινότητας και άλλες παραστάσεις ζωντανεύουν πάνω στα τοιχώματα των κεραμικών σκευών προσφέροντας ανεκτίμητες πληροφορίες για τη ζωή, τα ήθη και τα έθιμα των αρχαίων Ελλήνων. Η αντοχή των κεραμικών στο χρόνο τα έχει καταστήσει τον ισχυρότερο υλικό σύνδεσμό μας με τον αρχαίο κόσμο. Ήδη από την αρχαϊκή εποχή, τα αγγεία, με τα χαρακτηριστικά χρώματα και τη διακόσμσή τους, αποτελούν εμβληματικά αντικείμενα της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας διεθνώς.

Μεταλλουργία

Η εποχή των μετάλλων

Τα πρώτα μέταλλα που ανακάλυψε και χρησιμοποίησε ο άνθρωπος ήταν ο χρυσός και ο χαλκός. Αυτά χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά στην Ανατολή, την Περσία, τη Μεσοποταμία και τη Μικρά Ασία, όπου αναπτύχθηκε και η μεταλλουργική τέχνη. Στον ελληνικό χώρο η εποχή των μετάλλων τοποθετείται στο ξεκίνημα της τρίτης χιλιετίας π.Χ. Έκτοτε σημειώθηκε αλματώδης πολιτισμική και τεχνολογική εξέλιξη.

Στον βορειοελληνικό χώρο εντοπίστηκαν σημαντικά κοιτάσματα χρυσού, ενώ στον κυρίως ελληνικό χώρο και τα νησιά εξορύσσονταν άργυρος, χαλκός, μόλυβδος και σίδηρος. Είναι βέβαιο ότι οι Έλληνες προμηθεύονταν μεταλλεύματα και από άλλες μακρινότερες περιοχές. Κατά την Κλασική περίοδο, η μεταλλευτική παραγωγή έφτασε στο αποκορύφωμά της με χαρακτηριστική την περίπτωση των μεταλλείων του Λαυρίου.

Μουσική

Αρχαία ελληνική Μουσική

Η Μουσική στον ελληνικό χώρο έχει μεγάλη ιστορία που ξεκινάει στους προϊστορικούς χρόνους. Μουσικές παραστάσεις εμφανίζονται τόσο στον κυκλαδικό πολιτισμό όσο και στην Μινωική και Μυκηναϊκή εποχή. Στην ελληνική αρχαιότητα η Μουσική περιλάμβανε την Ποίηση, το Μέλος (μελωδία) και τον Χορό, ο οποίος καθιερώθηκε κυρίως στο αρχαίο θέατρο. Η μουσική παιδεία την περίοδο εκείνη αποτελούσε σημαντικό μέρος της εκπαίδευσης των νέων. Στην Κλασική εποχή παρουσιάζεται η μεγαλύτερη ανάπτυξη που γνώρισε η Μουσική κατά την αρχαιότητα. Εφευρέθηκαν νέα όργανα και τελειοποιήθηκαν όσα προϋπήρχαν, ενώ ανακαλύφθηκαν σημαντικές μαθηματικές σχέσεις που τη διέπουν.

Ναυτική τεχνολογία

Αρχαίοι πλοίοι

Η ναυσιπλοΐα, αρχικά στο χώρο του Αιγαίου πελάγους και αργότερα στη Μεσόγειο, ξεκινά πριν την 3η χιλιετία π.Χ. Αιτίες στάθηκαν το θαλάσσιο εμπόριο, η ίδρυση αποικιών, η εξερεύνηση και η επικοινωνία με άλλους λαούς. Ο Αιγαιακός πολιτισμός στη 2η χιλιετία π.Χ., όπως εντοπίζεται στο νησί της Θήρας (Ζαντορίνη) και στη Μινωική Κρήτη, στηρίχθηκε στη ναυτοσύνη και τα πλοία για το εμπόριο σε μια ευρύτερη περιοχή. Στη Μυκηναϊκή εποχή αναφέρονται τα ομηρικά έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, για τη ναυτική εκστρατεία των Αχαιών στην Τροία και την περιπλάνηση του Οδυσσέα στη θάλασσα. Από τις αρχές της πρώτης χιλιετίας π.Χ., η ναυτική τεχνολογία και η γνώση της ναυσιπλοΐας των αρχαίων Ελλήνων παρουσιάζουν εντυπωσιακή εξέλιξη. Το εμπόριο από τις πόλεις-κράτη και τις αποικίες που εξαπλώθηκε σε κάθε ακτή και γωνιά της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου, δημιούργησε τον πλοίο και την ακμή του ελληνικού κόσμου, ενώ η εύκολη δια θαλάσσης επικοινωνία διέδωσε τις γνώσεις και τις ιδέες και ανέπτυξε τον ελληνικό πολιτισμό.

Θέατρο

Η γέννηση του θεάτρου

Το θέατρο είναι εξ ολοκλήρου δημιούργημα των αρχαίων Ελλήνων το οποίο σύμφωνα με τον Αριστοφάνη, είχε διαποτίσει την παιδεία της Αθηναϊκής Δημοκρατίας του 5ου αι. π.Χ. Αφετηρία του αποτέλεσαν τα δάματα και οι κυκλικοί χοροί της λαϊκής Πλατείας του Διονύσου. Οι δραματικές παραστάσεις εξελίχθηκαν βήμα-βήμα από τους θρησκευτικούς χορούς σε μια μορφή δημόσιας τέχνης, την οποία στις δημοκρατικές κοινωνίες έπρεπε να παρακολουθεί όλο και μεγαλύτερο ακροατήριο. Έτσι σταδιακά δημιουργήθηκαν τα μεγάλα λιθίνα θέατρα στα οποία εκτός από τα λειτούργικά προβλήματα λύθηκαν και τεχνικά προβλήματα, όπως αυτά της ακουστικής και οπτικής άνεσης. Το πλάνο της θεατρικής ατμόσφαιρας, επιτυγχάνονταν με τη σκηνογραφία, τα κοστούμια, τις μάσκες και τη χρήση μηχανολογικού εξοπλισμού για τη δημιουργία σκηνικών εφέ.

Υδραυλική

Γνώσεις υδραυλικής τεχνολογίας

Η χρήση του νερού στην αρχαία Ελλάδα συνδέονταν τόσο με την ικανοποίηση καθημερινών αναγκών, όσο και με έργα μεγαλύτερης κλίμακας. Δίκτυα νερού για οικιακή χρήση, συστήματα αποχέτευσης, λουτρά και άλλες εγκαταστάσεις υγιεινής μαρτυρούν εξελιγμένη υδραυλική τεχνολογία. Σε μεγαλύτερη κλίμακα, πραγματοποιήθηκαν έργα για την υδροδότηση των πόλεων, την άρδευση των αγρών, την αποξήρανση λιμνών και εκτροπές ποταμών.

Αστρονομία

Με το βλέμμα στον ουρανό

Ήδη από την πρώιμη αρχαιότητα, οι Έλληνες -όπως και άλλοι λαοί- έστρεψαν το βλέμμα τους προς τον ουρανό και επιδόθηκαν στην παρατήρηση και μελέτη του. Βασικό τους κίνητρο ήταν η ανάγκη ρύθμισης του ημερολογίου, καθώς και ο προσδιορισμός του αγροτικού έτους.

Η παρατήρηση των αρχαίων Ελλήνων του 6ου και 5ου αιώνα π.Χ., συνοδεύεται από απλά όργανα, ωστόσο είναι εντατική και μεθοδική. Γρήγορα οδηγεί σε πλήθος θεωριών και ανακαλύψεων γύρω από το θεμελιώδες αστρονομικό πρόβλημα, τις σχέσεις των βασικών κινήσεων των ουράνιων σωμάτων. Σημαντική ώθηση στην αστρονομία παρουσιάζεται τον 4ο αιώνα π.Χ., τότε η απλή παρατήρηση δίνει τη θέση της στη μαθηματική και αποδεικτική μέθοδο. Η εξέλιξη αυτή είναι που καθιέρωσε την Αστρονομία ως θετική, μαθηματική επιστήμη.

Τον επόμενο αιώνα προτείνονται δύο εντυπωσιακές θεωρίες, η ηλιοκεντρική θεωρία του Αρίσταρχου, η οποία τοποθετεί τον ήλιο στο κέντρο του κόσμου και η θεωρία των επικύκλιων και των έκκεντρων κύκλων του Απολλωνίου.

Αρχιτεκτονική

Η δημιουργία της πόλης

Τα έργα της αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής αποτελούν την κορύφωση μιας μακρόχρονης οικοδομικής και πολιτισμικής δραστηριότητας που προηγήθηκε στον ίδιο χώρο και κυοφόρησε μια από τις μεγαλύτερες επαναστάσεις στην ιστορία της τέχνης. Οι ελληνικές πόλεις με το δημοκρατικό πολίτευμα, αποκτούν μια νέα δομή και οργάνωση για τις ανάγκες των πολιτών τους και τη διοίκησή τους. Οι ναοί αποτελούν τα σημαντικότερα κτίρια, ενώ η Αγορά που συνήθως περιβάλλεται από στοές είναι το κέντρο της πολιτικής και οικονομικής ζωής. Γύρω της αναπτύσσονται τα μνημεία και τα κτίρια κοινής ωφέλειας, όπως θέατρο-βουλευτήριο, γυμνάσιο, στάδιο, υδραγωγεία και λουτρά.

Οικοδομική

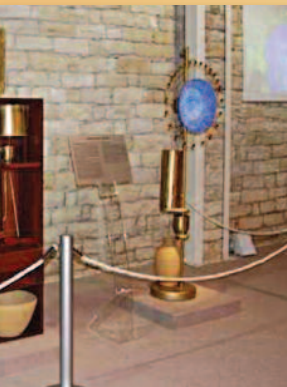
Τεχνικές καινοτομίες

Το πλήθος των οικοδομημάτων στον ελληνικό κόσμο και η μεγάλη καλλιτεχνική τους αξία δεν θα ήταν δυνατόν παρά μέσα από μια διαρκή τεχνική εξέλιξη και την εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών σε όλες τις φάσεις του οικοδομικού έργου. Η εφεύρεση της τροχαλίας, τα πολύσπαστα, τα βαρούλκα, αλλά και η επινόηση μιας σειράς ανυψωτικών μηχανημάτων όπως ο μονόκωλος και η δίκωλος ανυψωτική μηχανή, βοήθησαν στη μεταφορά λίθων πολύ μεγάλου βάρους. Αυτά σε συνδυασμό με την επινόηση έξυπνων συστημάτων πρόσδεσης, λιπαντικών ολισθητήρων, τροχοφόρων και προηγμένων εργαλείων, συνέβαλαν στην κατασκευή μεγάλων αρχιτεκτονημάτων, όπως ο Παρθενώνας, που σήμερα φαντάζουν αδύνατα για την εποχή εκείνη.

Γεωγραφία

Τα θεμέλια της γεωγραφικής επιστήμης

Η μέτρηση της Γης και η αναπαράστασή της, που απασχόλησε πολλούς λαούς, αποκτά στην αρχαία Ελλάδα την επιστημονική της θεμελίωση. Η ενασχόληση των Ελλήνων με τη Γεωγραφία και τη Χαρτογραφία εμφανίζεται σε μια εποχή συχνών ταξιδιών, μεταναστεύσεων, εξερευνητικών εξορμήσεων και θαλασσοποριών. Από αυτήν την έντονη κινητικότητα εμπλουτίζεται η γεω-

γραφική γνώση της εποχής, με αποτέλεσμα τον σχεδιασμό ακριβέστερων χαρτών που καθιστούν όλο και μακρινότερους προορισμούς εφικτούς.

Μετρητική

Οι πρώτες μετρήσεις

Οι πρώτες μονάδες μέτρησης είχαν ως βάση το ανθρώπινο σώμα, ολόκληρο ή μέλη του. Η ανάπτυξη του εμπορίου και η επαφή με άλλους λαούς δημιούργησαν την ανάγκη για την καθιέρωση πιο σταθερών μονάδων μέτρησης. Η ανάπτυξη της μετρητικής απέκτησε ιδιαίτερη σημασία στην αρχαία Ελλάδα, καθώς η έννοια της μέτρησης αποτέλεσε βασική προϋπόθεση για την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας. Διάφορες μέθοδοι και εργαλεία μέτρησης χρησιμοποιήθηκαν, με σκοπό να δώσουν λύση σε προβλήματα γεωμετρίας, γεωγραφίας, αστρονομίας, οικοδομικής, μηχανικής, αλλά και σε πρακτικά προβλήματα της καθημερινής ζωής.

Μαθηματικά-Γεωμετρία

Η ελληνική μαθηματική γνώση

Το σημείο καμπής σε σχέση με προγενέστερους πολιτισμούς στη μελέτη και ανάπτυξη των Μαθηματικών, συντελείται τον 5ο αιώνα π.Χ. στην αρχαία Ελλάδα. Τότε εισάγεται ο επαγωγικός συλλογισμός και η παραγωγική μέθοδος με αυστηρές αποδείξεις των μαθηματικών θεωρημάτων. Με τη σταδιακή αποσύνδεσή τους από τη φιλοσοφία, μετά τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, τα Μαθηματικά αποτελούν πλέον ξεχωριστή επιστήμη. Κατά τον 3ο και 2ο π.Χ. αιώνα, στην ελληνιστική εποχή, φθάνουν σε μια χρυσή περίοδο με τα έξοχα έργα του Ευκλείδη, του Αρχιμήδη και του Απολλωνίου.

Η διερεύνηση και η χρήση τους και σε άλλους τομείς, όπως η Φυσική, η Αστρονομία και η Γεωγραφία, θα θέσουν το γενικότερο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης των επιστημών.

Η επιρροή των ελληνικών μαθηματικών, θα είναι καταλυτική σε διάφορες περιόδους στους αιώνες που θα ακολουθήσουν, μέχρι και σήμερα.

Φυσική-Βιολογία

Από την παρατήρηση του κόσμου στην ερμηνεία

Η συμβολή των αρχαίων Ελλήνων στη Φυσική ήταν καθοριστική και όρισε τη μετάβασή της σε μια νέα εποχή, παρόλο που προϋπήρχε μια μακρά παράδοση από προγενέστερους πολιτισμούς. Η διαφορά της προσέγγισης των Ελλήνων φιλοσόφων-επιστημόνων είναι ότι επικεντρώνουν την ερμηνεία των φυσικών φαινομένων, αντί της απλής παρατήρησής τους, και τη σύνδεση αυτών των φαινομένων με λογικά αίτια. Αμφισβητούν, δηλαδή, τις παραδοσιακές αντιλήψεις και τις θρησκευτικές δοξασίες για την ερμηνεία της προέλευσης του κόσμου και των φυσικών φαινομένων, διαχωρίζοντας το φυσικό από το υπερφυσικό, ενώ ισχυρίζονται ότι τα γεγονότα εκτός από μια φυσική αιτία, έχουν και μια κατανοητή εξήγηση.

Με την εφαρμογή ορθολογικής σκέψης, οι αυθαίρετες και ατεκμηρίωτες ερμηνείες αντικαθίστανται από τους πρώτους φυσικούς νόμους, και προκύπτει αντιπαράθεση απόψεων-θεωριών μεταξύ των φιλοσόφων. Έτσι, μπαίνουν οι πρώτες βάσεις της θεμελιώσης της φυσικής επιστήμης. Παράλληλα, ανοίγεται ο δρόμος για τη διατύπωση των πρώτων επιστημονικά τεκμηριωμένων κοσμοθεωριών, αφού για πρώτη φορά απαντούν στο ερώτημα της προέλευσης και της δημιουργίας του κόσμου παραθέτοντας φυσικούς νόμους και παρουσιάζοντάς τους με συγκεκριμένη δομή και λογική συνέχεια.

Πολεμική τεχνολογία

Πόλεμος και Ειρήνη

Η εφευρετικότητα καθώς και ο οπλισμός των Ελλήνων έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο πεδίο της μάχης. Δεν είναι λίγες οι διηγήσεις που αφορούν σε τεχνάσματα όπως αυτό του μυθικού Δούρειου Ίππου, σε όπλα όπως η σάρισσα, το δόρυ της μακεδονικής φάλαγγας, ή σε στρατηγικές αποφάσεις που καθόρισαν την έκβαση σημαντικών συγκρούσεων και καθόρισαν την ελληνική ιστορία.

Μηχανολογία

Πρωτοποριακές μηχανές

Η εξέλιξη της μηχανολογίας στην αρχαία Ελλάδα βρήκε ποικίλες εφαρμογές στην καθημερινή ζωή. Οι αρχαίοι Έλληνες εφεύραν και κατασκεύαζαν πρωτοποριακές μηχανές χρησιμοποιώντας επεξεργασμένα μέταλλα όπως ο χαλκός, ο κασσίτερος και ο σίδηρος και εργαλείων, όπως ο τórνος μεταλλικών αντικειμένων.

Τηλεπικοινωνίες

Τηλεπικοινωνίες στην αρχαία Ελλάδα

Η μεταφορά μηνυμάτων στην αρχαιότητα εξυπηρετούσε κυρίως εμπορικές και στρατιωτικές ανάγκες. Η βασική μέθοδος μετάδοσης μηνυμάτων βασιζόταν στους αγγελιαφόρους, οι οποίοι διέσχισαν μεγάλες αποστάσεις σε σύντομα χρονικά διαστήματα. Άλλοι, ταχύτεροι και πιο αξιόπιστοι τρόποι μετάδοσης μηνυμάτων ήταν τα σήματα καπνού και φωτιάς, τα ηχητικά μηνύματα και η κωδικοποιημένη γραφή.

Ιατρική

Ιατρική στην αρχαιότητα

Η ιατρική γνώση είχε αναπτυχθεί στη Μεσοποταμία και την Αίγυπτο πριν από τους Έλληνες, αλλά κυριαρχούνταν από τη μαγεία και τις δεισιδαιμονίες. Ανάλογη ήταν η πρώιμη ιατρική περίθαλψη στη Μινωική και Μυκηναϊκή εποχή. Από τον 6ο αι. π.Χ. ορισμένες πόλεις-κράτη, όπως ο Κρότων, φημίζονταν για τους γιατρούς τους, ενώ τον 5ο αι. π.Χ. στην Κω (γενέτειρα του Ιπποκράτη) και στην Κνίδο, άκμασαν ιατρικές σχολές, που όρισαν το τέλος μιας μακράς θεραπευτικής παράδοσης βασισμένης στη θρησκεία και σε αμφίβολες πρακτικές, και εγκαίνισαν μια νέα εποχή ορθολογικής και επιστημονικής Ιατρικής. Όλη αυτή η γνώση που περιέχεται στην Ιπποκρατική Συλλογή και η κορύφωσή της στην Αλεξανδρινή εποχή μέχρι τον Γαληνό, έθεσαν τις βάσεις της Δυτικής Ιατρικής και την επηρέασαν καθοριστικά.

Αθλητισμός

Οι αγώνες στην αρχαιότητα

Η σωματική άσκηση αποτελούσε για τους αρχαίους Έλληνες τόσο σημαντικό μέλημα, όσο και η πνευματική τους καλλιέργεια. Η συστηματική ενασχόλησή τους με την άσκηση οδήγησε σταδιακά στη δημιουργία αθλημάτων και στη διοργάνωση αγώνων όπως οι Παναθηναϊκοί, τα Ίσθμια και τα Πύθια. Οι πανελλήνιοι αγώνες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση μίας κοινής πολιτισμικής και θρησκευτικής ταυτότητας μεταξύ κατοίκων διαφορετικών ελληνικών πόλεων. Οι σημαντικότεροι ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, οι οποίοι καθιέρωσαν θεσμούς και ιδανικά. Η σημασία τους υπογραμμίζεται από την ολυμπιακή εκκευρία, την παύση δηλαδή κάθε πολεμικής δραστηριότητας κατά τη διάρκειά τους.

Αυτόματα

Η εξέλιξη των αυτόματων

Τρία είναι τα άσματα στην ιστορία της τεχνολογίας, η κατασκευή εργαλείων, η επινόηση μηχανών, που αξιοποιούν μια εξωτερική ενέργεια, και η επινόηση μηχανών κινούμενων με εσωτερική ενέργεια, τα αυτόματα. Κατά την ελληνιστική περίοδο, τα αυτόματα αποτελούσαν τεχνολογία αιχμής της εποχής. Σημαντικές προσωπικότητες στο τομέα των αυτόματων ήταν οι μηχανικοί Κτησίβιος, Φίλων ο Βυζάντιος και Ήρων ο Αλεξανδρινός. Εξέχοντα έργα περί Μηχανικής και Αυτόματων αποτελούν τα Πνευματικά του Φίλωνα του Βυζαντίου, που περιέχουν αποσπάσματα από το μεγάλο έργο του Μηχανική Σύνταξις, καθώς και τα έργα Αυτοματοποιητική και Πνευματικά του Ήρωνα του Αλεξανδρινού.

Οι Ναυταθλητικοί Όμιλοι του Πειραιά και η διάδοση των ναυτικών

Του Μιχάλη Βλάχου Δικηγόρου ε.τ.

Ηδη έληξαν οι Ολυμπιακοί αγώνες του Ρίο. Έτσι μας δίνεται η ευκαιρία να μελετήσουμε την ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων να εξοικειωθούμε με χώρους αγωνισμάτων και στιγμές αθλητικών γεγονότων, να γνωρίσουμε την ιστορία του οργανωμένου αθλητισμού στην νεώτερη Ελλάδα και να δούμε από κοντά αθλητές και ολυμπιονίκες.

Με εξαίρεση τον Όμιλο Ερετών το αρχαιότερο αθλητικό σωματείο της Ελλάδας για το οποίο έχουμε ξαναγράψει, ως μιλήσουμε για τους άθλους ομίλους, για το ιστορικό τους και για τη συμβολή τους στη θεμελίωση και διάδοση του ναυταθλητισμού στην Ελλάδα.

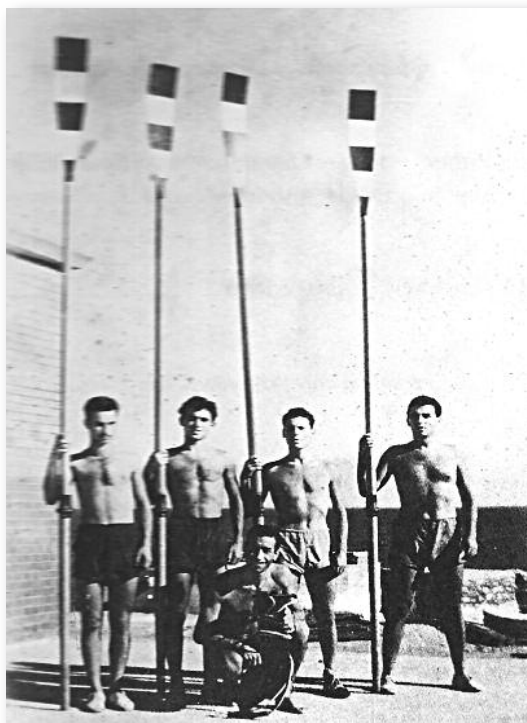
α) Ο Ναυτικός Αθλητικός Σύνδεσμος (Ν.Α.Σ.) ιδρύθηκε στις 24 Ιουλίου 1929 και ήδη φθάνει να συμπληρώσει 75 έτη καρποφόρου λειτουργίας. Την προσωρινή ιδρυτική Διοίκηση αποτέλεσαν οι Θεόφιλος Φεράλης, Νικόλαος Ζαχαρίου, Χαρίλαος Πασαντωνόπουλος, Φώτιος Ισακίδης και Φωκίων Ποταμιάνος. Ο ΝΑΣ εγκατεστάθη στην βορειοδυτική άκρη του λιμένος Μουνιχίας δεξιά τω εισερχομένω όπου εκτίσθηκαν οι μέχρι τώρα Νεώσοικοί του. Από δε του 1948 άρχισε να κτίζεται στο δώμα το εντευκτήριο με δαπάνες του επί 15ετίαν χρηματίσαντος Προέδρου του Κρίτωνος Δηλαβέρη. Μένει ζωντανή στη μνήμη μου η εικόνα ενός υπέροχου τεχνίτη ο οποίος μόνος ανήγειρε τους κόκκινους τοίχους του εντευκτηρίου του ορόφου χρησιμοποιώντας τους επίλεκτους πλίνθους - τούβλα της παραγωγής του εργοστασίου Δηλαβέρη. Από τους παλιούς δεν μπορώ να μην μνημονεύσω τον Κουβερτάρη, Καζανόβα ή να ξεχάσω την προσπάθεια μιας τετρακώπου με πλήρωμα τους Δημ. Κριθαριώτη, Ιωάν. Νικηφόρο, Ιωάν. Τριχιά και Χαρίλαο Βλάχο όταν τους παρακολουθούσα από το σπίτι μου να προπονούνται. Σήμερα το τμήμα κολυμβήσεως λανθάνει. Όμως λειτουργούν λαμπρά τα αθλητικά τμήματα κωπηλασίας, ιστιοπλοΐας και Κανόε - Καγιάκ με πολλούς και λαμπρές διακρίσεις Πανελληνίου και Παγκοσμίου επιπέδου.

Μεταξύ των ετών 2000-2003 το τμήμα κωπηλασίας κατέκτησε 6 χρυσά, 10

αργυρά και 10 χάλκινα μετάλλια, ενώ τέσσερις αθληταί του ανήκουν στην Εθνική ομάδα.

Στην ιστιοπλοΐα κέρδισαν ανά ένα χρυσό μετάλλιο στην κατηγορία Optimist και στη κατηγορία Laser.

Στο άθλημα Κανόε - Καγιάκ ο ΝΑΣ κατέκτησε το 2000,9 χρυσά και 3

Πλήρωμα τετρακώπου του ΝΑΣ 1950. Όρθιοι από δεξιά Δημ. Κριθαριώτης, Ιωάννης Νικηφόρος, Χαρίλαος Βλάχος, καθήμενος Αγγελάκης

αργυρά. Το 2001,13 χρυσά, 5 αργυρά και 3 χάλκινα ανακηρυχθείς Πολυνίκης Σύλλογος. Το 2003 κατέκτησε 14 χρυσά, 4 αργυρά και 11 χάλκινα και πάλι Πολυνίκης Σύλλογος.

β) Ο Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος (Ν.Ο.Ε.) ιδρύθηκε την 1 Νοεμβρίου 1933 με πρακτικόν υπογραφέν στο Μουσείο Μπενάκη υπό των Αντωνίου Εμ. Μπενάκη, Αλεξάνδρου Βλάχακη, Αρτέμην Δεναζά, Νικολάου Καμπάνη, Πέτρου Γρ. Εμπεδοκλήους, Σταύρου Κουτρομπά. Γεωργίου Φωτεινού, Γεωργίου Πανό. Βασιλείου Ροσοδήμου, Παναγή Χαροκό-

που, Χριστόφορου Καρόλου, Π. Παπαγιαννοπούλου, Γρηγορίου Λιβιεράτου. Κωνστ. Λογοθετόπουλου, Πέτρου Κανελλόπουλου, Αλεξ. Καραπάνου, Αντωνίου Φιξ, Δημητρίου Ορφανίδη, Κων/νου Επ. Εμπειρικού, Δημητρίου Βατή, Ι. Βουταινού, Γεωργίου Σκληβαγιώτη, Τιμοθέοντος Ραζέλη, Παύλου Πετροκοκκίνου, Ιωάννου Δεμέστιχα, Ιωάννου Δροσοπούλου και Αλεξ. Χρυσάνθη, το δε Καταστατικόν ενεκρίθη με απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών τις 8-2-1934, αρχική δε έδρα τα επί της οδού Μητροπόλεως 10 γραφεία της Εταιρίας Αρτ. Δεναζά.

Ο Όμιλος αρχικώς ονομάσθη Ναυτικός Όμιλος Αθηνών αλλ'α με απόφαση της Γεν. Συνελεύσεως τη 9-2-1936 μετονομάσθηκε "Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος" κατά δε τη Γεν. Συνέλευση τη 11-2-1940 μετονομάσθηκε "Βασιλικός Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος".

Ήδη από της μεταπολιτεύσεως ονομάζεται "Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος".

Εδώ θα πρέπει να τονισθεί ο πρωταρχικός ρόλος που έπαιξε στην οργάνωση του Ομίλου ο Αντώνιος Εμμ. Μπενάκης πρώτος Πρόεδρος του Ομίλου και μέχρι του θανάτου του (31-5-1954) πρωταγωνιστής στις δραστηριότητες εν γένει. Είναι δε ο άνθρωπος χάριν εις την οξυδέρκειαν του οποίου επεβλήθη ο λιμνών Μουνιχίας (Μικρολίμανο) και ο Αποστόλος Κουμουνδούρου ως έδρα του Ν.Ο.Ε. Με πρωτοβουλία του και με συμβόλαιο υπογραφέν την 13-9-1934 ο κληρονόμος του Πρωθυπουργού Αλεξ. Κουμουνδούρος επώλησε στον Όμιλο τμήματος 2.000.000 δρχ. το λόφο εκτάσεως 7,5 στρεμμάτων με την παλαιά έπαυλη. Από δε του Οκτωβρίου 1934 άρχισαν οι εργασίες ανεγέρσεως του Εντευκτηρίου επί σχεδίων του διακεκριμένου Κίμωνος Λάσκαρη.

Παρά την ανεύρεση της Μουνιχίας Αρτέμιδος οι εργασίες προχώρησαν ταχέως και ανηγέρθη το κτίριο με υπόγειο, ισόγειο με αίθουσα εντευκτηρίου, Συμβουλίου, Γραφείο Γεν. Γραμματέως, Κυλικείον κλπ ενώ στο δώμα ανηγέρθη αίθουσα για τη Γραμματεία, στην οποία μετά ένα περίπου έτος προσετέθη αίθουσα εστιατορίου 70 ατόμων.

Ήδη με τις μεταγενέστερες προσθήκες και επεκτάσεις το συγκρότημα εκτός

Θεμελιώδης συμβολή τους στη δημιουργία αθλημάτων στην Ελλάδα

από το κτίριο του λόφου περιλαμβάνει. στο λιμενίσκο, νεωσοίκους, ξενώνες, αποθήκες και άλλες εγκαταστάσεις που με την τεχνική τους πληρότητα, το καθιστούν επαρκέστατο για τους σκοπούς του.

Σκοποί του Ν.Ο.Ε. είναι η ανάπτυξη της Ιστιοπλοΐας και του θαλασσίου τουρισμού. Στον τομέα της Ιστιοπλοΐας το ορθογονικό πρόγραμμα τον Ομίλου έθεσε τις βάσεις αναπτύξεως του αθλήματος.

Έτσι επέτυχε να υπογραφεί στις 19-7-1943 το πρακτικό ιδρύσεως της Ελληνικής Ιστοπλοϊκής Ομοσπονδίας με τα εξής σωματεία ΝΟ.Ε., Ι.Ο.Π., Ι.Ο. Θεσ/νίκης, Ν.Ο. Θε/νίκης, ΝΑ.Σ., Ν.Ο.Ν.Φ. και Όμιλος Φίλων Ακτής. Με βάση τους διεθνείς κανονισμούς, το 1937 τα σκάφη διεθνούς τύπου Star, διάσημα στη εποχή τους και μεταπολεμικά. Το 1939 εισήγαγε τα σκάφη τύπου Comet. Από το 1951 εισάγονται τα επιτυχημένα σκάφη διεθνούς τύπου Lightning. Το έτος 1958 εισάγονται τα σκάφη διεθνούς τύπου Dragon κατάλληλα για αγώνες ανοικτής θαλάσσης. Ένα τέτοιο σκάφος το Νηρεύς με πλήρωμα τον τότε διάδοχο Κωνσταντίνο και τους Οδυσσέα Εσκιτζόγλου και Γεώργιο Ζαΐμη μας χάρισε το χρυσό μετάλλιο στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Ρώμης τον 1960.

Στον τομέα του θαλασσίου Τουρισμού ο Όμιλος δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της Μουνιχίας σε ασφαλής αγκυροβόλιο θαλαμηνών αθλά και βοήθησε για την λήψη κρατικών μέτρων ενισχύσεως των θαλαμηνών Ιστιοπλοΐας με βοηθητική μηχανή.

Η ευνοϊκή μεταχείριση των θαλαμηνών Ελληνικών αθλά και ξένων εν συνεχεία έθεσε τα θεμέλια και εδραιώθηκε τις υποδομές αναπτύξεως του θαλασσίου τουρισμού αθλά και του αθλήματος εν γένει με ομαδικούς πλόες στο Αιγαίο.

Η κοινωνική καταξίωση των μελών του Ομίλου που περιλαμβάνει όχι μόνο ναυτικό και εφοπλιστικό κόσμο αθλά και τα λαμπρά ονόματα της Αθηναϊκής και Ελληνικής εν γένει κοινωνίας αποτελεί εγγύηση για την επιτυχή πορεία του Ομίλου. Τούτο επιτείνεται και από την ύπαρξη, πλήρων και λαμπρών κτιριακών και άλλων εγκαταστάσεων. Οι λιμενικές εγκαταστάσεις νεωσοίκων, αποθηκών κλπ μπορούν να εξυπηρετήσουν οποιουδήποτε αγώνες Ελληνικούς ή διεθνείς.

Αθλά και το θαυμάσιο εντευκτήριο στη κορυφή του λόφου με την μετρημένη

του πολυτέλεια, η κοινώς για τους περίοικους "ήλσση", μπορεί να υποδεχθεί και να δεξιωθεί με αξιοπρέπεια οποιαδήποτε υψηλού επιπέδου πρόσωπα. Όλα δε αυτά μέσα στο ανεπτυγμένο πράσινο του λόφου, απέναντι από τη νησίδα Σταλίδα, μπρος από τον ιστορικό λιμενίσκο της Μουνιχίας και την γραφική άποψη της Καστέλλας δημιουργούν ένα ονειρώδες φυσικό περιβάλλον σύμφυτο με τον αγαπημένο μας Πειραιά.

Σαν Πειραιώτες αισθανόμαστε χαρά, γι' αυτό το φυσικό και τεχνητό διαμάντι.

γ) Ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πειραιώς (Ι.Ο.Π.), του οποίου η Προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή απετελείτο από τους Α. Τσιμέντη, Ι. Πουτού, Γ. Βενάρδο, Ι. Κοντοκόστα και Ι. Παπαδάκη, ιδρύθηκε με το από 31-3-1937 Πρακτικόν Ιδρύσεως. Έκτοτε πρωταγωνιστεί στα ναυαθλητικά δρώμενα της πατρίδος μας με έδρα τις ωραίες εγκαταστάσεις του στη δυτική προβλήτα - μώλο του λιμένος Μουνιχίας.

Σε όλη τη μέχρι σήμερα διαδρομή του ο ΙΟΠ είχε πολλούς Πανελλήνιους και Παγκόσμιους διακρίσεις με τελευταία και χαρακτηριστική την ανάδειξη από την Διεθνή Ιστιοπλοϊκή Ομοσπονδία της Ιστιοπλοΐας Αιμιλίας Τσουλιφά μαζί με τη Σοφία Μπεκατώρου σε Ιστιοπλοΐδες της χρονιάς Παγκοσμίως, διάκριση που πρώτη φορά απονέμεται σε Έλληνα αθλητή παντός αθλήματος.

Σε διεθνές επίπεδο ακολουθεί η Παγκόσμια πρωτιά για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά των Μάντη - Πολυχρονίδη στο 470 Νέων Ανδρών, η δεύτερη θέση στο Παγκόσμιο 420 των Μηλιαίου - Παπαδοπούλου, η τέταρτη των Βασιλά - Μιτάκη και πολλούς άλλους.

Επίσης πλούσιο έργο επιτελούν οι Σχολές Optimist, Γ Lightning και Ανοικτής Θαλάσσης με αθρόα προσέλευση αθλητών.

δ) Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιστιοπλοΐας Ανοικτής Θαλάσσης (ΠΟΙΑΘ) η οποία στα είκοσι χρόνια λειτουργίας της έχει δημιουργήσει το λαμπρό της κτίριο στην Ακτή Πρωτοψάλτη και δεκάδες παραρτήματα ανά την Ελλάδα μέχρι το ακραίο Καστελλόριζο, διοργανώνει το Ράλλυ Αιγαίου και άλλες εκδηλώσεις και τόσα προσφέρει στην Ελληνική Ιστιοπλοΐα.

ε) Ο Ναυτικός Όμιλος Αθηνών (ΝΟΑ) τελεί σε στενή επαφή με τον ΝΟΕ, του οποίου άλλωστε χρησιμοποιεί και την αρχική ονομασία του 1933-34.

στ) Ο Ναυτικός Όμιλος Νέου Φαλήρου (ΝΟΝΦ) παλαιός Όμιλος ιδρυθείς το 1905 με μεγάλη συμβολή και επιτεύγματα στην ιστορία της Ελληνικής κωπηλασίας - Ιστιοπλοΐας, διάσημος για τις θαυμάσιες εγκαταστάσεις στο περίφημο ξύλινο περίπτερο δίπλα στο κατεδαφισμένο θέατρο του Σταθμού στο Νέο Φάληρο.

Το καθήκον προς την ενημέρωση επιτάσσει να κλείσουμε το παρόν κεφάλαιο με παρουσίαση των όσων αφορούν τον Πειραιά αθλητικών επιτευγμάτων και διακρίσεων.

Διακρίσεων που αποτέλεσαν τη βάση της μεταπολεμικής ανακάμψεως του Ελληνικού Ολυμπισμού.

Απαρχή θεωρώ τους Ολυμπιακούς αγώνες της Ρώμης το 1960 όταν το σκάφος ΝΗΡΕΥΣ τύπου DRAGON του ΝΟΕ με τον τότε διάδοχο Κωνσταντίνο και τους φίλο γείτονα Οδυσσέα Εσκιτζόγλου και Γεώργιο Ζαΐμη επρώτευσε χαρίζοντάς μας το χρυσό μετάλλιο.

Ακολουθήσαν οι Ολυμπιακοί του Μονάχου το 1972 όπου ο Ηλίας Χατζηπαυλίδης με σκάφος Finn του Ολυμπιακού Πειραιώς κατέκτησε το αργυρό μετάλλιο.

Στους Ολυμπιακούς της Μόσχας 1980 ο Καστελλιώτης Αναστάσιος Μπουντούρης με τον Αυστ. Γαβρίλη και Αριστείδη Ραπανάκη με σκάφος Soling κατέκτησαν το χάλκινο μετάλλιο.

Εκτός όμως από τις τρεις παραπάνω πρώτες τιμητικές θέσεις, οι Πειραιώτες Ναυαθληταί συμμετέχουν πάντα στους από το 1960 μέχρι σήμερα Ολυμπιακούς αγώνες χαρίζοντάς μας μια 4η θέση, τέσσερις 6ες θέσεις και 3 8ες.

Έτσι στην Ατλάντα το 1996 συμπληρώνοντας και έξι Ολυμπιακές συμμετοχές ο Αναστ. Μπουντούρης κατέταξε τέταρτος μαζί με τον Δημήτρη Μπούκη με σκάφος Star.

Έκτες θέσεις έλαβαν:

Το 1976 στο Μόντρεαλ ο Μπουντούρης με σκάφος Finn. Το 1984 στο Λος Άντζελες α) οι Χατζηπαυλίδης και Πελεκανάκης με Star και β) οι Μπουντούρης, Σπυρίδης, Γεωργιάδης με Soling.

Όγδοοι ήσαν:

Το 1964 στο Τόκιο οι Εσκιτζόγλου, Ζαΐμης, Μαγουλάς με Dragon.

Το 1992 στη Βαρκελώνη οι Κισέογλου και Μπούκης με Star.

Τέλος το 2000 στο Σίδνεϋ οι Κοσματοπούλης και Τρίγωνης.

Αρχαία ναυάγια ανακαλύφθηκαν στη Δήλιο

Συνεχίστηκε και φέτος η έρευνα της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων (ΕΕΑ) σε συνεργασία με το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (ΕΙΕ) στη Δήλιο. Σκοπός της υποθαλάσσιας έρευνας, ήταν να αποτυπωθούν τα κατάλοιπα, που βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή της συνοικίας του Σκαρδανά, όπως επίσης και να γίνουν διερευνητικές αυτοψίες για τον εντοπισμό αρχαίων ναυαγίων γύρω από τη Δήλιο και τη Ρήνεια.

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής αποστολής εντοπίστηκαν και αποτυπώθηκαν τοίχοι κτισμάτων στον αιγιαλό κατά μήκος της ακτογραμμής, όπως επίσης και κίονες και πεσσοί σε βάθος από 20 εκατοστά έως 5 μέτρα. Επιπλέον, εντοπίστηκε και αποτυπώθηκε μια κατασκευή με ισχυρή θεμελίωση, η οποία κατά πάσα πιθανότητα ανήκε σε λιμενική εγκατάσταση. Ο εντοπισμός ναυαγίου αρχαίου εμπορικού πλοίου σε απόσταση περίπου 35 μέτρων από την κατασκευή ενδυναμώνει την υπόθεση αυτή, για την επιβεβαίωση της οποίας μόνο η ανασκαφική έρευνα θα δώσει περισσότερες πληροφορίες.

Φαίνεται ότι λειτουργούσε εμπορικό λιμάνι, με χρήση βοηθητική στο κεντρικό αρχαίο λιμάνι της Δήλιου.

Επίσης κατά την έρευνα εντοπίστηκαν επτά ναυάγια αρχαίων εμπορικών πλοίων. Πρόκειται για έξι ναυάγια της Ύστερης Ελληνιστικής περιόδου και ένα ναυάγιο της Ρωμαϊκής περιόδου. Η Δήλιος γνώρισε ραγδαία οικονομική ανάπτυξη μετά το 167 π.Χ., όταν οι Ρωμαίοι έθεσαν το νησί υπό αθηναϊκή κυριαρχία και το μετέτρεψαν σε εμπορική βάση που συνέδεε την ανατολική και τη δυτική Μεσόγειο. Επιπλέον, ο δίαυλος μεταξύ Δήλιου και Ρήνειας αποτελεί ένα από τα βασικά θαλάσσια περάσματα του Αιγαίου. Και ενώ η ύπαρξη ναυαγίων της Ύστερης Ελληνιστικής περιόδου είναι αναμενόμενη, το ναυάγιο της Ρωμαϊκής περιόδου αποδεικνύει τη συνέχιση της εμπορικής δραστηριότητας του λιμανιού της Δήλιου, γεγονός που συνδέεται και με νεότερες έρευνες σχετικά με την κατοίκηση της Δήλιου κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο.

Αναστήλωση του αρχαίου θεάτρου της Μήλου

Το αναστηλωμένο αρχαίο θέατρο της Μήλου παραδόθηκε το Σάββατο 9 Ιουλίου στο κοινό, μετά από την ολοκλήρωση των εργα-

σιών ανάδειξής του.

Στην αρχή της βραδιάς η μουσικός και ερμηνεύτρια Όλγα Καμπλήρη, συνοδεία ορχήστρας καλλιτεχνών που κατάνονται ή ζουν στη Μήλο, τραγούδησε επιλογές από τραγούδια μεγάλων ελληνικών συνθετών. Ακολούθησε ξενάγηση στον χώρο του αρχαίου θεάτρου από την υπεύθυνη του έργου, αρχαιολόγο κ. Π. Πάντου, σε ζωντανό διάλογο με τους θεατές.

Η απόδοση του μνημείου έγινε από την Γενική Γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Μαρία Βλαζάκη - Ανδρεαδάκη και τον προϊστάμενο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων κ. Δ. Αθανασούλη. Συνόδευσαν η παιδική χορωδία του

πολιτιστικού συλλόγου «Μηλίων Τέχνες» και εν συνεχεία ακλούθησε η παράσταση του σκηνοθέτη κ. Πέτρου Ζούλια «Ο Διάλογος των Μηλίων», που βασίζεται στον γνωστό διάλογο Αθηναίων - Μηλίων, όπως τον γνωρίζουμε από το κείμενο του Θουκυδίδη.

Η ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου και το Δήμο Μήλου, στο πλαίσιο του ΠΕΠ Ν. Αιγαίου 2007-2013, με προϋπολογισμό 1.547.206,36€.

Στόχος της αναστήλωσης του θεάτρου είναι να αποτελέσει πυρήνα πολιτισμού τόσο για την τοπική κοινωνία όσο και για τον τουρισμό.

Νέα ευρήματα από την ανασκαφή στη Θηρασία

Συνεχίστηκε και φέτος η ανασκαφή στη Θηρασία, στη θέση που βρίσκεται κοντά στο μοναστήρι της Κοίμησης, στο νότιο τμήμα του νησιού απέναντι από το Ασπρονήσι από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Κρήτης και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων.

Η ανασκαφή αποκαλύπτει έναν πρωτοκυκλαδικό και μεσοκυκλαδικό οικισμό

Στη φετινή περίοδο έγινε μια τομή (ΑΒ) στο ύψος περίπου της κορυφής του αρχικού λόφου, στο ανώτατο δηλαδή πλάτωμα, και μια δεύτερη τομή (τομή Ο) σε αρκετά χαμηλότερο σημείο, ώστε να φανεί η διαμόρφωση κατά άνω όρι του οικισμένου χώρου, η επικοινωνία μεταξύ τους αλλά και στοιχεία για τη συνολική έκτασή του.

Προέκυψαν στοιχεία για την οικιστική οργάνωση (τρόποι δόμησης, τρόποι έδρασης των τοίχων, στοιχεία για τη στέγαση) και τις επάλληλες φάσεις, πολλές φορές με διαφορετική κατεύθυνση και προσανατολισμό. Μεταξύ των εξεχόντων ευρημάτων είναι ένα μνημειώδες ελληνορωμαϊκό κτήριο.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες της κεραμικής, η ανθρώπινη παρουσία στο χώρο αρχίζει την Υπονεολιθική περίοδο και εκτείνεται σε όλη την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού έως το τέλος της Μεσοκυκλαδικής περιόδου. Η πληρέστερη μελέτη της κεραμικής θα διασαφηνίσει περισσότερες τις φάσεις κατοίκησης. Ήδη όμως εμφανίζεται μεγαλύτερη πυκνότητα μεσοκυκλαδικής κεραμικής προς τα ανώτατα πλάτωμα από ό,τι στα χαμηλότερα, όπου η κεραμική είναι αμιγώς πρωτοκυκλαδική.

23 ναυάγια εντοπίστηκαν στους Φούρνους

Ίχνη από 23 ναυάγια εντοπίστηκαν στους Φούρνους Ικαρίας. Τα 23 αυτά ναυάγια προτίθενται στα ήδη 22 που έχουν καταγραφεί και διερευνηθεί στην ίδια περιοχή. Αυτό σημαίνει ότι ο συνολικός αριθμός τους φτάνει τα 45, καθιστώντας έτσι το αρχιπέλαγος των Φούρνων την πλούσιότερη σε αρχαία ναυάγια θάλασσα της Ελλάδας.

Εκτός των ναυαγίων, καταγράφηκαν εκατοντάδες μεμονωμένα ευρήματα, κυρίως απορρίψεις κεραμικής και άγκυρες, αψευδείς μάρτυρες της έντασης και έκτασης της ναυσιπλοΐας και εμπορευματικής διακίνησης στο καίριο αυτό ναυτικό σταυροδρόμι του ανατολικού Αιγαίου.

Τα ναυάγια που ανακαλύφθηκαν τώρα, χρονολογούνται από το τέλος της αρχαϊκής περιόδου έως και τον 19ο αιώνα και στα πλέον αξιόλογα ευρήματα της έρευνας του 2016, συμπεριλαμβάνονται ένα ναυάγιο με κώους αμφορείς, χρονολογούμενο στα μέσα της ελληνιστικής περιόδου, ένα ναυάγιο ύστερης αρχαϊκής / πρώιμης κλασικής περιόδου, με φορτίο αμφορέων από το ανατολικό Αιγαίο, ένα ναυάγιο ρωμαϊκών χρόνων με φορτίο αμφορέων από τη Σινώπη της Μαύρης Θάλασσας, ένα ναυάγιο με αμφορείς από τις ρωμαϊκές κτήσεις της βόρειας Αφρικής, χρονολογούμενο από τον 3ο - 4ο αιώνα μ. Χ. και ένα ναυάγιο με φορτίο επιτραπέζιας κεραμικής παθαιοχριστιανικών χρόνων, προερχόμενο επίσης από την βόρεια Αφρική.

Επίσης δύο λίθινοι στύποι (αντίβαλα) αρχαϊκών αγκυρών, οι μεγαλύτεροι του είδους τους που έχουν βρεθεί έως σήμερα στο Αιγαίο.

Μοναδικό άγαλμα της θεάς Κυβέλης βρέθηκε στα Κοτύωρα του Πόντου

Τούρκοι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν στα Κοτύωρα του Πόντου ένα μοναδικό άγαλμα της θεάς Κυβέλης.

Πρόκειται για άγαλμα 2.100 ετών, ύψους 1,10 μέτρων και βάρους 200 κιλών, που αναπαριστά τη θεά Κυβέλη καθήμενη. Βρέθηκε σχεδόν άθικτο, κατά τη διάρκεια των ανασκαφών που γίνονται στον αρχαιολογικό χώρο Κουρούλι Καϊεσί, ο οποίος

βρίσκεται στην επαρχία των Κοτυώρων. Το άγαλμα αναμένεται να μεταφερθεί στο Αρχαιολογικό Μουσείο των Κοτυώρων.

Είναι το πρώτο μαρμάρινο άγαλμα που βρίσκεται στην περιοχή και πρόκειται για εύρημα μεγάλης αξίας. Το άγαλμα διατηρήθηκε σε άριστη κατάσταση στην πορεία των αιώνων, μετά την ήττα του Μιθριδάτη ΣΤ' και την κατάλυση του Βασιλείου του Πόντου τον 1ο αιώνα π.Χ. από το ρωμαϊκό στρατό.

Η μητέρα θεά Κυβέλη έλκει την καταγωγή της από τη Φρυγία, λατρεύτηκε όμως και στον ελληνικό χώρο με την ονομασία Ρέα, ενώ η λατρεία της μεταφέρθηκε αυτούσια από τη Μικρά Ασία και στη Ρώμη. Ήταν κόρη του Ουρανού και της Γης, θεωρούνταν η θεά της γης και η μητέρα των θεών. Με τον Κρόνο απέκτησε πολλή παιδιά, μεταξύ των οποίων είναι ο Δίας, η Ήρα, ο Ποσειδώνας και ο Πλούτωνας.

Η λατρεία της συνδέθηκε με τον μύθο του Άττιδος και οι λατρευτικές εκδηλώσεις έπαιρναν οργανωτικό χαρακτήρα, συμβολίζοντας την περιοδική ανανέωση της φύσης.

Σταμάτημα των ανασκαφών των Αυστριακών αρχαιολόγων στην Έφεσο εξ αιτίας κριτικής που άσκησε η Βιέννη στην κυβέρνηση της Τουρκίας

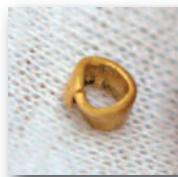
Η κριτική που άσκει η Βιέννη τόσο στις εξελίξεις στην Τουρκία μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος όσο και στις παρεμβάσεις του καθεστώτος Ερντογάν στην τουρκική Κοινότητα στην Αυστρία, αποτελεί την αιτία για την εντολή του Τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών για άμεσο σταμάτημα των ανασκαφών του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστι-

τούτου στην Έφεσο. Η απόφαση δεν αφορά μόνο την ομάδα των Αυστριακών αρχαιολόγων, αλλά τη συνοδική ανασκαφή στην Έφεσο, στην οποία συμμετέχουν αυτή τη στιγμή 200 ερευνητές από 20 χώρες –μεταξύ άλλων από την Αυστρία, τη Βρετανία, τη Γερμανία, την Ελλάδα και την Τουρκία– οι οποίοι χάνουν τώρα τη δουλειά τους.

Το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο δραστηριοποιείται εδώ και πάνω από 120 χρόνια, από το 1895, στις ανασκαφές στην Έφεσο, που έχει κηρυχθεί μνημείο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και η οποία υπήρξε στην αρχαιότητα μία από τις σημαντικότερες ελληνικές πόλεις στη Μικρά Ασία, όπου βρισκόταν ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, το Αρτεμίσιο, ο ναός της Εφεσσίας Αρτέμιδος.

Βρέθηκε ίσως το αρχαιότερο χρυσό κόσμημα του κόσμου σε προϊστορικό οικισμό στη νότια Βουλγαρία

Μπορεί να πρόκειται απλώς για μια μικρή χρυσή χάντρα, διαμέτρου μόλις τεσσάρων χιλιοστών, που ζυγίζει 15 εκατοστόγραμμα. όμως αποτελεί τεράστια ανα-

κάλυψη για τους Βούλγαρους αρχαιολόγους, οι οποίοι πιστεύουν ότι βρήκαν το παλαιότερο χρυσό τεχνούργημα στην Ευρώπη, ίσως και στον κόσμο.

Η χάντρα βρέθηκε σε έναν προϊστορικό οικισμό στη νότια Βουλγαρία και χρονολογείται από το 4600-4500 π.Χ. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, αυτό σημαίνει ότι είναι περίπου 200 χρόνια παλαιότερη από τα χρυσά αντι-

κείμενα της Εποχής του Χαλκού που είχαν βρεθεί το 1972 στη νεκρόπολη της βουλγαρικής πόλης Βάρνα και ότι η χάντρα δεν ήταν «εισαγόμενη», αλλά κατασκευάστηκε στην περιοχή, κοντά στη σύγχρονη πόλη Πάζαρτζικ.

Αυτός ο προϊστορικός οικισμός, το πρώτο «αστικό» κέντρο στην ηπειρωτική Ευρώπη, κατοικείτο από ανθρώπους που έφταναν στην περιοχή από την Ανατολία γύρω στο 6000 π.Χ. και είχαν αναπτύξει έναν «υψηλό πολιτισμό». Πρόκειται για έναν οικισμό που προηγείτο των Σουμερίων κατά περισσότερα από 1.000 χρόνια, όπως πιστεύουν οι Βούλγαροι αρχαιολόγοι. Ο σουμεριακός πολιτισμός, που αναπτύχθηκε γύρω στο 5000 π.Χ. στη νότια Μεσοποταμία (σημερινό Ιράκ), θεωρείται σήμερα ο πρώτος «αστικός πολιτισμός».

Η χάντρα θα εκτεθεί στο Ιστορικό Μουσείο του Πάζαρτζικ αφού προηγουμένως εξεταστεί και επιβεβαιωθεί η ηλικία της.

Στην αρχαία ελληνική πόλη Φαναγόρεια στη νότια Ρωσία ανακαλύφθηκε τμήμα στήλης με επιγραφή του Δαρείου Α'

Τμήμα μαρμάρινης στήλης, που βρέθηκε στην αρχαία ελληνική πόλη Φαναγόρεια, στην περιοχή Κρασοντόρ της νότιας Ρωσίας, στη χερσόνησο του Ταμάν, φέρει επιγραφή που αναφέρεται στον Πέρση βασιλιά Δαρείο Α', η στήλη, που χρονολογείται στο πρώτο μισό του 5ου αι. π.Χ., εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια ερευνών

που διεξάγει η αποστολή Ταμάν του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών

Η στήλη ήρθε στο φως στο κέντρο της Φαναγόρειας, της μεγαλύτερης αρχαίας ελληνικής πόλης επί ρωσικού εδάφους και μίας από τις σημαντικότερες αρχαίες πόλεις κατά μήκος των βόρειων ακτών της Μαύρης Θάλασσας.

Η στήλη που φέρει επιγραφή στην αρχαία περσική γλώσσα, περιλαμβάνει μια μη καταγεγραμμένη ως σήμερα λέξη, η οποία πιθανότατα αναφέρεται στη Μίλητο, μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ιωνίας στη Μικρά Ασία, η οποία ήταν επικεφαλής της Ιωνικής Επανάστασης κατά των Περσών, που κατεστάλη από τον Δαρείο Α' το 494 π.Χ. Φαίνεται ότι τμήμα της στήλης, έφτασε στη Φαναγόρεια ίσως ως έρμα σε πλοίο το οποίο κατέπηγε στο λιμάνι της.

Ψηφιδωτό μήκους 20 μ. με τους άθλους του Ηρακλή βρέθηκε στη Λάρνακα

Ψηφιδωτό που αναπαριστά τους άθλους του Ηρακλή, έφερε στο φως σωστική ανασκαφή στη Λάρνακα.

Τα πρώτα σημάδια του ψηφιδωτού εντοπίστηκαν πριν από καιρό κατά τη διάρκεια των εργασιών για το αποχετευτικό σύστημα.

Από τις έρευνες του Τμήματος Αρχαιοτήτων διαφάνηκε, όπως δήλωσε στην εφημερίδα «Φιλελεύθερος» ο έφορος Αρχαιοτήτων, Γιώργος Φιλοθέους, ότι πρόκειται για τεράστιο ψηφιδωτό που φτάνει τα 20 Χ 4,5 μέτρα.

Πρόκειται για μεγάλης αρχαιολογικής αξίας και σπάνιας ομορφιάς ψηφιδωτό της ρωμαϊκής εποχής. Τέτοια αριστουργήματα έρχονται στο φως κάθε 100 χρόνια, τόνισε ο κ. Φιλοθέου και σημείωσε ότι το εύρημα αξιολογείται και μελετάται. Για λόγους προστασίας το ψηφιδωτό έχει καλυφθεί με ειδικό χαλί.

Τελετές βασιλικές και προς τιμήν ξένων στον Πειραιά του 1836 - 1837

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

Αντιπροέδρου Φιλολογικής Στέγης Πειραιά
Προέδρου Ινστιτούτου Πειραικών Μελετών

Ανασύρω ένα ακόμα κείμενο από το αθημοσίεστο αρχείο του Γεωργίου Κρέμου.

Είναι γραμμένο αρκετά χρόνια μετά την έξωση του Όθωνα και της Αμαλίας, ύστερα από τον θάνατό τους, όταν πλέον οι μνήμες ληιάνθηκαν και οι νοσταλγοί στράφηκαν στην προσπάθεια ηρωοποίησης της εποχής τους στην συνείδηση των επόμενων γενεών Ελλήνων.

Περιορίζεται στον ερχομό τους στον Πειραιά μετά τον γάμο στην Γερμανία και μας περιγράφει - σαν δημοσιογραφική ανταπόκριση - την πανηγυρική ατμόσφαιρα που επικράτησε μέχρι το ανέβασμά τους στην Αθήνα. Ύστερα αναφέρεται περιληπτικά στις αφίξεις κάποιων άλλων επισήμων, εκείνων που έκαναν για διάφορους λόγους επίσκεψη στο νεοσύστατο κράτος. Εδώ το μεταφέρω σε περίληψη και στα νεοελληνικά.

Τελετές βασιλικές.

Τελετές στην νέα Ελλιάδα στα χρόνια του Όθωνα ήταν η κάθοδός του στην Ελλιάδα που έγινε στις 25 Ιανουαρίου 1833, τα γενέθλιά του στις 18 Σεπτεμβρίου και η ενθρόνισή του στις 20 Μαΐου.

Στον Πειραιά αυτές οι τελετές εορτάστηκαν για πρώτη φορά στα 1836 κανονικά και φροντισμένα.

Στις 22 Ιανουαρίου προσκλήθηκε ο αστυνόμος να προετοιμάσει φωταγωγήση με λάμπες και λυχνάρια στην αγορά και στο δημαρχείο. Στις 23 ανακοινώθηκε στους κατοίκους, όπως όλα τα εργαστήρια, καφενεία, οινοπωλεία και γενικώς πάντα τα καταστήματα να μείνουν κλειστά, όλοι να βρεθούν στην εκκλησία στις 8 το πρωί. Στις 9 να φωταγωγηθούν όλες οι κατοικίες με λαμπρότητα ... Πάντως η "λυχνοκαΐα" ήταν σχετικά μικρή, επειδή μόνο 200 λυχνάρια από τευεκέ φώτιζαν την δημαρχία, την πλατεία και την αγορά, αν και ο δήμαρχος στις 27 έγραφε προς τον έπαρχο: "το δε βράδυ όλο το κατάστημα της δημαρχίας και της αστυνομίας περικυκλώθηκε από φώτα, όπως και η αγορά".

Στα 1836 γιορτάστηκε κανονικά η τελετή της εορτής των γενεθλίων του Όθωνα καθώς και της καθόδου του στην Ελλιάδα. Αλλή με μεγάλη επισημότητα προετοιμάστηκε η επιστροφή μετά τους γάμους του Όθωνα που τελέσθηκαν στις 10 Δεκεμβρίου 1836 στο Oldenburg.

Στις 23 Οκτωβρίου γνωστοποίησε η επί των Εσωτερικών Γραμματεία προς όλους τους διοικητές ότι στις μεν 24.8 έγιναν οι αρραβώνες του Όθωνα με την Amalie Marie Friederike δούκισσα του Oldenburg κόρη του μεγάλου δούκα Paul Friedrich August του Oldenburg του Holstein, στις δε 27 του ίδιου μήνα γιορτάστηκαν μεγαλοπρεπώς στην Dresden και ότι περί το τέλος Οκτωβρίου έμελλε να τελεσθούν οι γάμοι: η γνωστοποίηση να αναγνωστεί σε όλες τις εκκλησίες. Στις δε 31.10 προσκλήθηκαν και οι Πειραιώτες να δοξολογήσουν την επόμενη ημέρα "όπως και πάσα η Ελλιάς" τον θεό για τον επικείμενο γάμο του βασιλιά. Η τελετή έγινε, στην οποία όλοι παρέστησαν στον ναό του Αγίου Σπυρίδωνα.

Μετά την τελετή της πρώτης Νοεμβρίου άρχισαν οι προετοιμασίες της υποδοχής του βασιλικού ζεύγους. Στις 9.11 Ζητήθηκε από το δημοτικό συμβούλιο δαπάνη χιλίων δραχμών. Στις 15 Δεκεμβρίου ο διοικητής ειδοποίησε τον δήμαρχο περί της εντός ολίγου άφιξης των βασιλέων και στις 20 αναγγέλλει ότι οι γάμοι έγιναν στο Oldenburg στις 10 Δεκεμβρίου και ότι θα αναχωρήσουν στις 22. Ο δήμαρχος το κοινοποίησε στους κατοίκους στις 23.

Ενώ ο λαός ετοιμαζόταν με μεγάλη όρεξη επί τόσες ημέρες για την υποδοχή του βασιλιά, όχι με λιγότερη λαμπρότητα εορτάστηκε στις 25.1.1837 η κάθοδος του Όθωνα στην Ελλιάδα το 1833. Και πάλι τότε την προηγούμενη προσκλήθηκαν οι εντόπιες αρχές και ιδιαίτερα η Επιτροπή του Συνοικισμού των Χίων. Την ίδια ημέρα κλείστηκαν όλα τα καταστήματα και πλήθος λαού συνωστίστηκε στον ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, όταν ψάλλθηκε η δοξολογία και για πρώτη φορά τότε μνημονεύτηκε με κατάνυξη το όνομα της νεόνυμφης βασίλισσας Αμαλίας με τις φωνές των παρόντων να κραυγάζουν με ενθουσιασμό το: Ζήτω η βασίλισσα! Ιαν και ακόμα απούσα! λέξη, που ενθύμησε στον λαό την αυτοκράτειρα της Κωνσταντινουπόλεως, που δεν είχε ακούσει από τον Μάιο του 1453. Όσο πλησίαζε η ημέρα της καθόδου, τόσο ο ενθουσιασμός κορυφωνόταν.

Τέλος ανέτειλε η 2 Φεβρουαρίου του 1837.

Οι κάτοικοι διάβαζαν ακόμα με απληστία την προκήρυξη του δημάρχου για την κάθοδο των βασιλέων, το πρόγραμμα της τελετής, όταν πολειμικό πλοίο που

παράπληξε τον Σαρωνικό κόλπο ανήγγειλε με σήματα και κανονιοβολισμούς προς την κανονιοφόρο που στεκόταν στο στόμιο του μεγάλου λιμένα την προσέγγιση των νεόνυμφων βασιλιάων.

Εκείνη κανονιοβόλησε τρεις φορές και αμέσως πάνω στο λόφο της Μουνυχίας υψώθηκε σήμα, με το οποίο το κανονιοστάσιο του λόφου του Φιλοπάππου ανήγγειλε προς τους κατοίκους των Αθηνών με τρεις κανονιοβολισμούς την κάθοδο των βασιλιάων.

Αμέσως 50 από τους επιφανείς δημότες των Αθηνών, με προπορευόμενο τον δημοτικό πάρεδρο, έφιπποι στον δρόμο κατέβαιναν στον Πειραιά.

Στις 4 η ώρα μ.μ. έμπαινε η αγγλική φρεγάτα Portland, επί της οποίας επέβαιναν οι βασιλείς, στον λιμένα του Πειραιά, ενώ πάντα τα πολεμικά και εμπορικά πλοία ήταν εκατέρωθεν παρατεταγμένα σηματοστόλιστα, πλήθος λαού κατευθυνόταν πιστικά γύρω από την προκυμαία. Το απόβραδο διανυχτέρευσαν στο πλοίο. Την επόμενη 3 Φεβρουαρίου 1837 γύρω στις 11 η ώρα το πρωί άρχισε επίσημα η απόβαση, ενώ τα πληρώματα επευφημούσαν μαζί με τον λαό υπό τον κρότο των 21 βοθών των τηλεβόθων.

Έτσι περνώντας στο μυχό του λιμένα μεταξύ στολισμένων λέμβων και μεγάλων πλοίων παρατεταγμένων εκατέρωθεν σε γραμμή αποβιβάστηκαν στην αποβάθρα της πηλατείας της αγοράς.

Στον Πειραιά έγινε αυτή η προετοιμασία: αψίδα δωρικού ρυθμού υψωνόταν δέκα πήχεις μακριά από την αποβάθρα στην πηλατεία στολισμένη με μυρσίνες και ροδοδάφνες και κουμαριές της Επιδαύρου κρατώντας ακόμα τον ξανθό καρπό, τις οποίες κατ' αίτηση της 3.1.1837 έστειλε ο πάρεδρος της Επιδαύρου χάριν της τελετής των βασιλιάων με επίτηδες σταλημένο πλοίο

σαν μια άληθη θεωρίδα με τον πλοίαρχο Θεόδωρο Μπαζήνα. Την ίδια ημέρα δηλαδή στις 3.1.1837 στάληκε ο δημοτικός σύμβουλος Γεώργιος Παπαδόπουλος με τον εθνοφύλακα Γεώργιο Κορνέζη σε πολλὰ μέρη της Αττικής για να *“προβλέψη μυρσίνας και ροδοδάφνας”*. Οι πανταχού αστυνόμοι διατάχθηκαν να διευκολύνουν τον απεσταλημένο.

Μαρουσιώτες με την οδηγία του δημαρχιακού τους παρέδρου Γεωργίου Πέπα αφού έκοψαν από τον Βριησσό χορήγησαν 50 φορτία μυρσινών, ροδοδαφνών και κουμαριών. Τοποθετούσαν τα φυτά αυτά σε έδαφος σκεπασμένο με τσόχα και λευκό ή κυανό σεντόνι καρφωμένων σε σανίδια και δοκάρια, η συνολική αξία τους μαζί με τα σχοινιά 735,25 δραχμές.

Από την αποβάθρα μέχρι την αψίδα το έδαφος ήταν καλυμμένο με μάλλινο ύφασμα και μυρσίνες. Μπροστά από την αψίδα ο δήμαρχος προσφώνησε τον βασιλιά ως εξής: “Βασιλιά. Η δημοτική αρχή του Πειραιώς θεωρεί τον εαυτό της πανευτυχή, διότι υποδέχεται πρώτη την Υ. Μ. που επανέρχεται στο βασίλειό της μετά από μακρά απουσία... Σπεύδει με τα πλέον βαθιά αισθήματα του σεβασμού και της χαράς να προσφέρει προς την Υ. Μ. στην αίσια επάνοδό της τις υποκλίσεις των πιστών υπηκόων της που συγκροτούν σήμερα τον δήμο τούτο... Ο δήμος αυτός, βασιλιά, ιδρυμένος στις πύλεις της πρωτεύουσας του βασιλείου σου, αν και μικρός και αδύναμος στην γέννησή του, έχει όμως την βεβαιότητα, ότι με την Βασιλική κηδεμονία σου δεν θα αργήσει να γίνει πόλη άξια της θέσης της και της αρχαίας της λαμπρότητας”. Κάποιο μικρό κορίτσι ντυμένο στα λευκά προσφώνησε την νεόνυμφη βασίλισσα ...

Μετά τις προσφωνήσεις αυτές περνώντας οι βασιλείς την αψίδα μπήκαν σε διακοσμημένη σκηνή όπου

Άφιξη του Βασιλιά Όθωνα στην Αθήνα (1833)

τους υποδέχτηκαν οι αρχές ... ενώ τα γύρω πλήθη επευφημούσαν, ασπάζονταν μεταξύ τους, οι δε αγωνιστές έκλαιγαν από χαρά με ξεσκεπαστες τις κεφαλές και σκύβοντας με σεβασμό.

Τέτοιος ενθουσιασμός και ελπίδες!

Αλλά ας δούμε αυτά που έγιναν στον Πειραιά από πιο κοντά.

Η διάταξη ήταν αυτή: Μπροστά από την οικία του Σταμάτη Βάλκαλη κοιτάζοντας προς τον λιμένα στέκονταν λόχος λοχιστών. Από την νέα κρήνη εκατέρωθεν της οδού μέχρι του δημαρχείου ανά βήμα στέκονταν απόσπασμα του στρατού της γραμμής. Οκτώ λοχιστές με έναν υπαξιωματικό στέκονταν δύο κοντά στην οικία του Μάνου, τρίτος κοντά στου Σέρρου κοιτάζοντας προς τον λιμένα. Δύο προς την άκρη των οικιών πάνω στην οδό που οδηγούσε στην Αθήνα. Άλλοι δύο πάνω στο ύψωμα της ίδιας οδού και οι υπόλοιποι δύο περιπολούσαν στην οδό από το παραπάνω ύψωμα μέχρι το δημαρχείο. Ο ενωμοτάρχης με τέσσερις χωροφύλακες στέκονταν κοντά στην αψίδα, δύο κοντά στην αποβάθρα, ένας πάνω στην οδό της νέα κρήνης κοντά στην θάλασσα και ένας στην κρήνη με δύο λοχιοφόρους. Οι βασιλικές άμαξες στέκονταν μπροστά από το ξενοδοχείο του Τζελέπη στραμμένες προς την πηλατεία. Ο λαός συνωθούμενος στους δρόμους, πάνω σε στέγες, πηλοία, αμάξια, κάρα, επευφημούσε τους βασιλείς, από παντού της τότε μικρής πόλης του Πειραιά και από τους γύρω λόφους σαν ηευκοντυμένος περιστρώνας από τις φουστανέλλες που υπερήφανα φορούσαν ακόμα οι αγωνιστές ... Μετά από σύντομη ανάπαυλα στην σκηνή οι βασιλείς αφού

επιβιάστηκαν στα οχήματα ανέβαιναν αργά παρακολουθούμενοι από τους αυλικούς σε δρόμο στρωμένο με μυρσίνες και ροδοδάφνες επευφημούμενοι από το πλήθος, στο οποίο διακρίνονταν ο αγωνιστής του 1821 δακρύζοντας από χαρά. Δεξιά κι αριστερά της πειραικής οδού περιέτρεχε ο λαός ασθμαίνοντας. Αφού έβγαλαν τους βασιλείς από τον ελαιώνα τούς υποδέχτηκαν επευφημώντες όλοι οι των Αθηνών, με πρώτους τα μέλη των συντεχνιών κρατώντας σημαίες. Έτσι και ο Πειραιάς και η Αθήνα με κάποιους λίγους που παραστέκονταν από αλλού συνόδευσαν τους ηγεμόνες.

Τελετές χάριν των ξένων στα 1837.

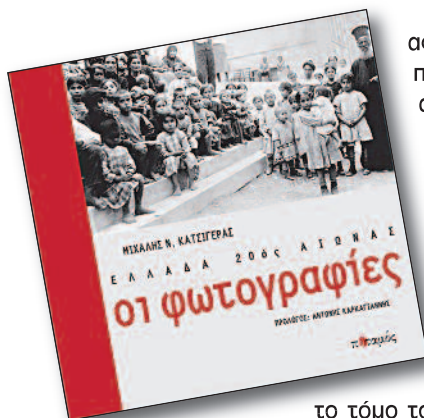
Ο Πειραιάς σαν επίνειο της πρωτεύουσας ήταν συγχρόνως η πύλη από την οποία έμπαιναν από την θάλασσα όσοι ήθελαν να την επισκεφθούν. Στις 15.8.1837 προσκλήθηκε ο δήμαρχος από την διοίκηση να ετοιμάσει την υποδοχή του αρχιδούκα της Αυστρίας Ιωάννη που επέβαινε στο ατμόπλοιο Μαρία Άννα.

Στις 21 Σεπτεμβρίου την υποδοχή του August πρίγκιπα της Πρωσίας που επέστρεφε από τα στρατιωτικά γυμνάσια που γινόντουσαν στην νότια Ρωσία με το όνομα le comte de Mansfeld.

Στις 1; Οκτωβρίου ανακοίνωσε η διοίκηση ότι ο πρίγκιπας August της Πρωσίας με συνοδεία 17 προσώπων και ο δούκας Lichtenberg με 6 πρόσωπα θα καταπλεύσουν στον Πειραιά.

ΜΙΧΑΛΗΣ Ν.ΚΑΤΣΙΓΕΡΑΣ
«ΕΛΛΑΔΑ 20ος ΑΙΩΝΑΣ οι φωτογραφίες»
 Εκδόσεις ποταμός. Σελίδες 754.

Η φωτογραφία, αφηγείται το χρόνο που πέρασε και γι' αυτό συνήθως αφήνει στο κοίταγμά της μια βαθιά μελαγχολία, είτε αυτή αποτυπώνει κάποιο γεγονός χαράς, είτε θλίψης.

Ξεφυλλίζοντας, λοιπόν, το τόμο του δημοσιογράφου και συγγραφέα Μιχάλη Κατσιγέρα με φωτογραφίες του 20ου αιώνα από την Ελλάδα, η ίδια μελαγχολία μας αγγίζει. Τώρα, όμως, η μελαγχολία αυτή αφήνει βαθύτερα τα ίχνη της, μια και οι φωτογραφίες αυτές - με την προσεκτική επιλογή, την κατάλληλη σύνθεση και το διακριτικό στυλ - αφηγούνται τα όνειρα και τις απογοητεύσεις, τις επιτυχίες και αποτυχίες ενός Λαού, από το 1900 έως το 2000, που σε προβληματίζουν γι' αυτά που χάσαμε ή που θα μπορούσαμε να είχαμε κερδίσει.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΚΟΤΟΒΟΣ
«Τσαμουριά»

Ταυτότητες στην κατοχική Θεσπρωτία
και ο ρόλος της μουσουλμανικής μειονότητας
Εναλλακτικές Εκδόσεις. Σελίδες 128.

Ανακαλύπτοντας γερμανικά αρχεία και φέρνοντας στο φως συγκλονιστικά ντοκουμέντα, που δεν μπορούν να αμφισβητηθούν, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αθανάσιος Γκότοβος αποκαλύπτει το ρόλο της μουσουλμανικής μειονότητας της Θεσπρωτίας την περίοδο 1941 - 1944 στο βιβλίο του

«Τσαμουριά».

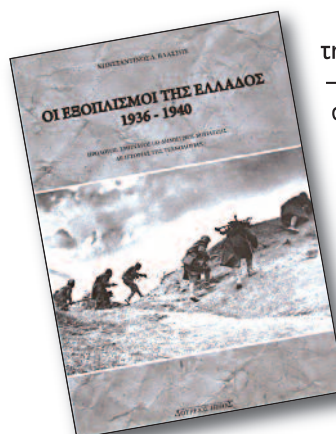
Από τα γερμανικά στρατιωτικά αρχεία της πόλης Φράιμπουργκ προκύπτει ξεκάθαρα ότι οι ηγέτες των Τσάμηδων αποδεδειγμένα συνεργάστηκαν με τις ιταλικές και γερμανικές αρχές καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής και συμμετείχαν σε διώξεις, βιολογικές, καταστροφές, καταδόσεις και μαζικές εκτελέσεις, υποκαθιστώντας την ελληνική (κατοχική) διοίκηση του νομού, με μία άτυπη, αλλόουσιαστική αλβανική διοίκηση με πολιτικά, αστυνομικά

και στρατιωτικά όργανα.

Το «κατασκευάσμα» όμως αυτό, όπως συνέβη με όλες τις μειονότητες που «πόνταραν» στο χαρτί του Άξονα για την πραγμάτωση των πολιτικών τους σχεδιασμών, κατέρρευσε από τη στιγμή που κατέρρευσε και το πολιτικό-στρατιωτικό πλάνο από το οποίο αντλούσαν την ισχύ τους. Ωστόσο στην περίπτωση των «Τσάμηδων», κατά καιρούς, ακούγονται φωνές επικοινωνιακής σκοπιμότητας που στηρίζονται στην μονόπλευρη αφήγηση του ελληνικού εμφυλίου.

Ένα βιβλίο, επιστημονικά τεκμηριωμένο, που σταματά τα «κατασκευάσματα» της αλβανικής προπαγάνδας και ρίχνει φως στην ιστορική αλήθεια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΒΛΑΣΣΗΣ
«ΟΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1936 - 1940»
ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΔΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ
Εκδόσεις ΔΟΥΡΕΙΟ ΙΠΠΟΣ. Σελίδες 484.

Η πολεμική προπαρασκευή της χώρας το διάστημα 1936 - 1940, παραμένει μέχρι σήμερα ζήτημα ιδεολογικά φορτισμένο, λόγω της αυταρχικότητας της τότε ελληνικής κυβέρνησης του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου.

Όμως, η έκδοση του παρόντος πονήματος, που πρωτίστως βασίζεται σε ανέκδοτο υλικό που εντοπίστηκε σε ιδιωτικό αρχείο και αφορά τα επίσημα πρακτικά των συνεδριάσεων του Ανωτάτου Συμβουλίου Εθνικής Αμύνης (Α.Σ.Ε.Α.) και συγκεκριμένα τις αποφάσεις που ελήφθησαν σε 75 συνεδριάσεις του, μεταξύ Ιανουαρίου 1936 και Οκτωβρίου 1940, καθώς και στις συμβάσεις προμήθειας εξοπλισμών της ίδιας περιόδου, διαφωτίζει την εργώδη προσπάθεια που ανέπτυξε η Χώρα προς αυτήν την κατεύθυνση, ώστε να προετοιμαστεί για την αναμενόμενη παγκόσμια σύρραξη.

Μέσα από το βιβλίο αυτό, φαίνεται ότι η νίκη των Ελλήνων κατά των φασιστών στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και η σθεναρή άμυνα που προβλήθηκε στις ναζιστικές σιδηρόφρακτες μεραρχίες, δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο του ηθικού των Ελλήνων. Πίσω από αυτό υπήρχε η στοχευόμενη και επιμελής πολεμική προετοιμασία της τότε ελληνικής κυβέρνησης, η οποία κατόρθωσε να παρατάξει (για πρώτη φορά στην ιστορία του Έθνους) 500.000 άνδρες για την άμυνα της Χώρας, χωρίς δανεισμό και παρά τις υπάρχουσες διεθνείς ισορροπίες, περιορισμούς και οικονομικές δυσκολίες.

Το πόνημα αυτό, που είναι καταλυτικό, τόσο στις λεπτομέρειες όσο και στο σύνολο του συντελεσθέντος έργου, αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για το μεθοδικό μελετητή και τον ιστορικό, αλλά και τον αδέσμευτο αναγνώστη, μια και ανοίγει ένα νέο πλάνο εξέτασης των γεγονότων.

Εν τέλει...

Έργα ανάδειξης και αναβάθμισης
στην Ηετιώνεια Πύλη

Εν τέλει... ο αρχαιολογικός χώρος της Ηετιώνειας Πύλης του Πειραιά αναμένεται να είναι ως τον ερχόμενο Ιούλιο ένας αναβαθμισμένος αρχαιολογικός χώρος με αναστηλωμένα μνημεία, διαδρομές, πλάτωμα θέασης, ενημερωτικές πινακίδες και φύτευση. Όπως αναφέρθηκε σε συνεδρίαση του ΚΑΣ, όπου παρουσιάστηκε -και πέρασε ομόφωνα- η μελέτη εφαρμογής για τη διαμόρφωση και ανάδειξη της Ηετιώνειας Πύλης, ο χώρος πρόκειται να αναδειχθεί με τρόπο που θα διευκολύνει την κατανόηση των οχυρωματικών τμημάτων του. Επιπλέον, μέσα από ήπιες διαδρομές και σημεία θέασης, οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν όχι μόνο τα αποκατεστημένα μνημεία (σο: αυτή τη στιγμή συνεχίζονται οι εργασίες αποκατάστασης σε δυο πύργους βάσει υπουργικών αποφάσεων, με πιο πρόσφατη αυτή που αφορά την αποκατάσταση του νότιου προμαχώνα), αλλά και το λιμάνι του Πειραιά. Μετά την είσοδο, η οποία παραμένει στα βόρεια, από την οδό Κανάρη, θα κατασκευαστεί μικρό πολυγωνικό φυλάκιο, ενώ μια σκιασμένη γωνία με καθιστικό θα επιτρέψει στους επισκέπτες να βλέπουν τον αποκατεστημένο ανατολικό πύργο και την εντυπωσιακή τάφρο. Τα τμήματα της οχύρωσης που δεν διατηρούνται θα υποδηλωθούν διακριτικά, το ίδιο θα συμβεί και με τα ίχνη του αρχαίου λιτομείου και του «Αφροδίσκου» που βρίσκονται στον χώρο. Φυτά που θα είναι συμβατά με το παραθαλάσσιο περιβάλλον της περιοχής και, όσο δυνατόν, με την ιστορική τεκμηρίωση θα φυτευτούν σε συστάδες διάσπαρτα και κατά τόπους πιο οργανωμένα, ώστε να αναδεικνύονται οι διαδρομές. Όπου χρειάζεται, θα γίνει εξομάλυνση των κλίσεων του εδάφους, θα προστεθούν κιγκλιδώματα για λόγους ασφαλείας και η περιφράξη κατά τόπους θα διατηρηθεί. Όπως ανακοινώθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων το κοινό έχει τη δυνατότητα να επισκεφτεί τον αρχαιολογικό χώρο της Ηετιώνειας οχύρωσης στον Πειραιά, στη διάρκεια της εκτέλεσης των εργασιών αποκατάστασης και διαμόρφωσης και να δει την εξέλιξη του έργου ανάδειξης. Ο χώρος θα είναι ανοικτός από το Σεπτέμβριο μέχρι το Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους, από την Πέμπτη έως Σάββατο, 11.00 το πρωί με 19.00 το απόγευμα.

Η είσοδος για το κοινό είναι ελεύθερη.

Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής
Κληρονομιάς
«Ανοχύρωτες πόλεις»: Έκθεση
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά
Συναυλία στην Ηετιώνεια Πύλη

Εν τέλει... τα εγκαίνια της περιοδικής έκθεσης που διοργανώνει η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά και το εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, με τίτλο Ανοχύρωτες πόλεις / Open cities πραγματοποιήθηκαν την Πέμπτη 22 Σεπτεμβρίου, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.

Η έκθεση είναι ενταγμένη στο πλαίσιο της Δράσης Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς «Διαγωμοί: Παλιές και νέες ιστορίες γύρω από τη βία και την ανεκτικότητα».

Πληνγές του πολέμου στον Πειραιά
Κατά τη διάρκεια πολέμων, σε περιπτώσεις που επίκειται η κατάληψη μια πόλης ή περιοχής, η κρατική ή στρατιωτική δομή που την ελέγχει έχει, σύμφωνα με τις Διεθνείς Συνθήκες, τη δυνατότητα να την κηρύξει ανοχύρωτη πόλη (open ή undefended city/territory), δηλώνοντας παράλληλα ότι έχει εγκαταλείψει την προσπάθεια να αμυνθεί. Στην περίπτωση αυτή ο επιτιθέμενος θα πρέπει να σταματήσει την επίθεσή του και να καταλάβει την πόλη ή περιοχή χωρίς τη χρήση βίας. Με τη δυνατότητα αυτή το Διεθνές Δίκαιο Ένοπλων Συγκρούσεων προσπαθεί να επιβάλει περιορισμούς και κανόνες στον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται οι στρατιωτικές επιχειρήσεις, με σκοπό να μετριάσει τις συνέπειες της σύγκρουσης, με άλλα λόγια να διατηρήσει την ισορροπία μεταξύ της απαίτησης των κρατών να διεξάγουν αποτελεσματικές στρατιωτικές επιχειρήσεις και της απαίτησης της ανθρωπότητας για την αποφυγή κάθε δεινού.

Ο Πειραιάς είναι μια πόλη με μεγάλο φορτίο μνήμης, βιώματα και γοητευτικές διηγήσεις. Συλλογικά και ατομικά ίχνη αποτυπώνονται σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους, στην αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης και τα βιομηχανικά κτήρια. Ανάμεσα σε άλλα ιστορικά γεγονότα από την αρχαιότητα μέχρι τα νεώτερα χρόνια οι κάτοικοι του Πειραιά έζησαν βίαια συμβάντα και υπήρξαν μάρτυρες πολλών καταστροφών. Τα σημάδια τέτοιων «στιγμών» της ιστορίας της πόλης παρουσιάζονται στην περιοδική έκθεση Ανοχύρωτες Πόλεις/Open Cities.

Η αφήγηση εξελίσσεται σε μικρές ιστορίες που μιλούν για τους ίδιους τους ιστορικούς τόπους ή εστιάζουν σε πρόσωπα, ενώ παράλληλα συνδιαλέγεται με υλικό από τις πρόσφατες ανασκαφές με αφορμή την κατασκευή του Μητροπολιτικού σιδηροδρόμου αλλά και από γραπτές πηγές. Η έκθεση λειτουργεί ως μέσο σύνδεσης του επισκέπτη με το μακρινό παρελθόν και κινητοποιεί διαδικασίες ανάμνησης του πρόσφατου παρελθόντος. Λειτουργεί όμως και σαν εργαλείο αναπαράστασης σε σχέση με το παρόν και τα τραγικά γεγονότα που οδηγούν σήμερα ανθρώπους να βρουν καταφύγιο στη χώρα μας. Επίσης στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς η Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων και η Περιφέρεια Αττικής, Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά διοργάνωσαν με μεγάλη επιτυχία συναυλία με τον Δημήτρη Μπάση και τη Ρίτα Αντωνοπούλου, στον αρχαιολογικό χώρο της Ηετιώνειας οχύρωσης στο λιμάνι του Πειραιά το Σάββατο 24 Σεπτεμβρίου 2016.

Ωδή στους Έλληνες
Αφιέρωμα στην επιστροφή
των Γλυπτών του Παρθενώνα

25 Σεπτεμβρίου 2016 | 21.00
Βεάκειο Θέατρο Πειραιά

Εν τέλει... συναυλία συμφωνικής και χορωδιακής μουσικής με τίτλο «Ωδή στους Έλληνες» διοργανώσε ο Όμιλος για την UNESCO Πειραιώς και Νήσων με αφορμή την επέτειο του Έτους Αριστοτέλη, αλλά και για την ευαισθητοποίηση του κοινού για την επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα.

Η συναυλία πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 25 Σεπτεμβρίου 2016, στο Βεάκειο Θέατρο Πειραιά. Στόχος της συναυλίας ήταν η ευρύτερη ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας σχετικά με τη σημασία της επιστροφής των γλυπτών του Παρθενώνα και τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Η «Ωδή στους Έλληνες», ως μουσικό έργο, έχει δημιουργηθεί αμιγώς για Συμφωνική Ορχήστρα, Μικτή Χορωδία, Πιάνο και Synthesizers, από τον Γάλλο (ελληνικής καταγωγής) μουσικοσυνθέτη Zorzes Katris. Μουσική Εκτέλεση: Athens Chamber Orchestra σε διεύθυνση του αρχιμουσικού και συνθέτη Εφευθέριου Καθκάνη, υπό τη συνοδεία της Μικτής Χορωδίας ΟΤΕ Αθηνών, σε μουσική διδασκαλία Δημήτρη Μπουζάνη. Soloists: Μανταλένα Πυλαρινού (Soprano) και Χαρά Καλατζίδου (Mezzo Soprano). Ποίηση: Χαϊόδου Θεογονία (αρχαία και νέα ελληνικά), Γιάννης Νικοηίδης, Γιώργος Χρίστου.

